

*Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu,
miluiește-mă pe mine, păcătosul.*

Luptând pentru credință și țară

Prof. Solcanu Vasile

Să ne înălțăm și noi la cer,
Luptând lupta cea bună,
Să nu uităm că eroii nu pier
Luptând pentru credință, țară și mumă.

Din izvor de cristal, să gustăm tăria.
Împreună din pâinea albă și vinul curat,
În Cana în care trăim, România,
Să cinăm la masa iubirii cu Domnu' Împărat.

Azi ne ucidem fără luptă eroii
Pentru plăcere, carieră și bani,
Se macină stânca în fața nevoii,
Ne purtăm ca barbarii, ne credem însă umani.

În inimi nu mai este iubire de frate
Ni se-ntunecă irișii-n priviri
Robiei îi zicem azi libertate
Copii nu se mai nasc din iubiri.

Să fim creștini în vorbe și fapte
Să naștem copii la soroc
Bărbații să aibă țara-n dreptate
La nevoie, eroii, să scoată țara din foc.

*Înălțarea Domnului
13.05.2010*

Poruncă nouă vă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul (In. 13, 34)

CUPRINS

Porunca Iubirii apare cu binecuvântarea **Arhiepiscopiei Sibiului**

Credința și dragostea dinții

Dar ce voi face cu Iisus, Care se cheamă Hristos?

– Corneliu C. / 5

Ăpostazia vremurilor din urmă

Geneza și evoluția schismei (2)

– Prof. TEODOR M. POPESCU / 10

Venirea Papei în Cipru va provoca sminteală în sufletele credincioșilor

– Mitropolitul Athanasios / 36

Cipru - prigoanele pe care le-au suferit ortodocșii de la romano-catolici / 44

Simone, mă iubești? „...Oarecând, întorcându-te [la Mine], întărește pe frații tăi”

– Ioan Cișmileanu / 45

Misiune și mărturisire în Ortodoxie

Catedrala Mântuirii Neamului între împlinire, dileme morale și deziluzie – Pr. prof. dr. Mihai Valică / 54

Talon Abonamente 66

Pace ție, cititorule!

C
A
L
E
A

A
D
E
V
Ă
R
U
L

V
I
A
T
A

C
R
E
D
I
N
T
A

N
Ă
D
E
J
D
E
A

D
R
A
G
O
S
T
E
A

Credința și dragostea dinții

Dar ce voi face cu Iisus, Care se cheamă Hristos?

Corneliu C.

„Și Pilat le-a zis: «Dar ce voi face cu Iisus, Care se cheamă Hristos?». Toți au răspuns: «Să fie răstignit! »” (Matei 27, 22).

Iată o întrebare fundamentală pentru orice ființă omenească:
„Ce să fac cu Iisus?”.

Răspunsul dat de Scripturi la această întrebare nu este cel de mai sus, al iudeilor, ci este următorul:

1. Să-L primești pe Iisus Hristos

„Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit. Și celor câți L-au primit, care cred în Numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu, Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut” (Ioan 1, 11-13).

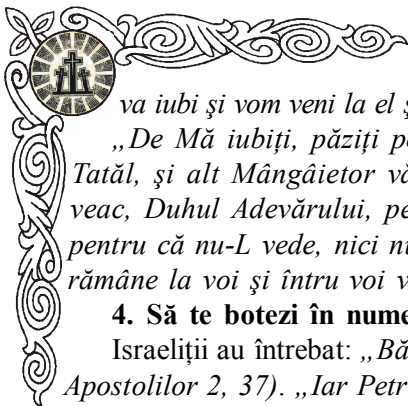
2. Să crezi în Iisus Hristos

„Căci Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16).

„Cel ce crede în Fiul are viață veșnică; iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea Viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el” (Ioan 3, 36).

3. Să-L iubești pe Iisus Hristos

„Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui” (Ioan 14, 21).

„Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl

va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el” (In. 14, 23).

„De Mă iubiți, păziți poruncile Mele. Și Eu voi ruga pe Tatăl, și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului, pe Care lumea nu-L poate primi, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi Îl cunoașteți, că rămâne la voi și întru voi va fi” (Ioan 14, 15-17).

4. Să te botezi în numele lui Iisus Hristos

Israeliiți au întreat: „Bărbați frați, ce să facem?” (Faptele Apostolilor 2, 37). „Iar Petru a zis către ei: Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, și veți primi darul Duhului Sfânt” (F.Ap.2, 38).

Iisus le-a zis ucenicilor: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui; iar cel ce nu va crede, se va osândi” (Marcu 16, 15-16).

5. Să înveți de la Iisus Hristos

„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară” (Mt. 11, 28-30).

6. Să ne împărtășim cu Iisus Hristos

„Credincios este Dumnezeu, prin Care ați fost chemați la împărtășirea cu Fiul Său, Iisus Hristos, Domnul nostru” (I Cor. 1, 9).

„Iar voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare (fiecare) în parte” (I Cor. 12, 27).

„Iar dacă umblăm întru lumină, precum El este în lumină, atunci avem împărtășire unul cu altul, și Sângele lui Iisus, Fiul Lui, ne curățește pe noi de orice păcat” (I Ioan 1, 7).

7. Să-L sfințești pe Iisus Hristos în inima Ta

„Ci pe Domnul, pe Hristos, să-L sfințiți în inimile voastre și să fiți gata totdeauna să răspundeți oricui vă cere socoteală despre nădejdea voastră” (I Petru 3, 15).

8. Să-L mărturisești pe Iisus Hristos

„Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mântui” (Romani 10, 9).

„Cine mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el și el în Dumnezeu” (I Ioan 4, 15).

9. Să te închini în numele lui Iisus Hristos

„Ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte de cruce. Pentru aceea și Dumnezeu L-a preainălțat și I-a dăruit Lui Nume care este mai presus de orice nume; ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt. Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl” (Filipeni 2, 7-11).

10. Să ascuți de Iisus Hristos

Iisus le-a zis: „Eu sunt Păstorul cel bun și cunosc pe ale Mele, și ale Mele Mă cunosc pe Mine. (...) Oile Mele ascultă de glasul Meu, și Eu le cunosc pe ele, și ele vin după Mine. Și Eu le dau viață veșnică și nu vor pieri în veac și din mâna Mea nimeni nu le va răpi” (Ioan 10, 14, 27-28).

„Și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu, și tot gândul îl robim spre ascultarea lui Hristos” (II Cor. 10, 5).

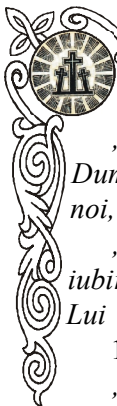
„Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos” (I Cor. 11, 1).

11. Să trăiești ca Iisus Hristos (întru El)

„Și întru aceasta știm că L-am cunoscut, dacă păzim poruncile Lui. (...) Iar cine păzește cuvântul Lui, întru acela cu adevărat dragostea lui Dumnezeu este desăvârșită. Prin aceasta cunoaștem că suntem întru El” (I Ioan 2, 3, 5-6).

12. Să rămâi în Iisus Hristos

„Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine. Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic. (...) Întru aceasta a fost slăvit Tatăl Meu, ca să aduceți roadă multă și să vă faceți ucenici ai Mei. (...) Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea,

după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea

Lui” (Ioan 15, 4-5, 8, 10).

„Cel ce păzește poruncile Lui rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu în el; și prin aceasta cunoaștem că El rămâne în noi, din Duhul pe Care ni L-a dat” (I Ioan 3, 24).

„Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată, dar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămâne întru noi și dragostea Lui în noi este desăvârșită” (I Ioan 4, 12).

13. Să-L slujești pe Iisus Hristos

„Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu. Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl Meu îl va cinsti” (Ioan 12, 26).

„Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, și toții sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale. (...) Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau, străin am fost și M-ați primit; Gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. (...) Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă: Întrucât ați făcut unui dintr-acești frați ai Mei preamici, Mie Mi-ați făcut” (Matei 25, 31, 34-36, 40).

„Slugilor, ascultați de stăpânii voștri cei după trup, cu frică și cu cutremur, întru curăția inimii voastre, ca și de Hristos, nu slujind numai când sunt cu ochii pe voi, ca cei ce caută să placă oamenilor, ci ca slugi ale lui Hristos, făcând din suflet voia lui Dumnezeu, slujind cu bunăvoință ca și Domnului, și nu ca oamenilor” (Efeseni 6, 5-7).

„Orice ați face, lucrați din toată inima, ca pentru Domnul, și nu ca pentru oameni, bine știind că de la Domnul veți primi răsplata moștenirii; căci Domnului Hristos slujiți” (Coloseni 3, 23-23).

Slujirea va primi răsplată.

Slujirea lui Iisus Hristos are la bază credința. Numai faptele bune făcute în credință vor primi răsplată, ele fiind binecuvântarea lui Dumnezeu dată prin tine celui ce i se face bine. Ele își au originea în Dumnezeu, nu în tine, cel care le faci. Dar aceste fapte bune,

făcute în credință, Dumnezeu le trece în contul tău și ți le va răsplăti El ție.

Nu cel căruia i-ai făcut bine ți le va răsplăti, ci Dumnezeu. De aceea nu aștepta să-ți întoarcă binele cel căruia i l-ai făcut, ci mulțumește-I lui Dumnezeu că Te-a ales ca să lucreze prin tine.

Faptele făcute în necredință nu vor fi răsplătite chiar dacă în esența lor sunt bune, ele fiind faptele unuia vinovat în fața lui Dumnezeu.

14. Să privești neîncetat la Iisus Hristos

„De aceea și noi, având împrejurul nostru atâta nor de mărturii, să lepădăm orice povară și păcatul ce grabnic ne împresoară și să alergăm cu stăruință în lupta care ne stă înaintea, cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, începătorul și plinitorul credinței, Care, pentru bucuria pusă înainte-I, a suferit crucea, n-a ținut seama de ocară ei și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu. Luați bine aminte dar la Cel ce a răbdat de la păcătoși asupra Sa o atât de mare împotrivire, ca să nu vă lăsați osteniți, slăbind în sufletele voastre” (Evrei 12, 1-3).

15. Să-L aștepți pe Iisus Hristos

„Acest Iisus, Care S-a înălțat de la voi la cer, astfel va și veni, precum L-ați văzut mergând la cer” (Faptele Apostolilor 1, 11).

„Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos, Care va schimba la înfățișare trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Sale, lucrând cu puterea ce are de a-Și supune Sieși toate” (Filipeni 3, 20-21).

„Căci mai este puțin timp, prea puțin, și Cel ce e să vină va veni și nu va întârzia” (Evrei 10, 37).

„Iată, Eu vin curând, și plata Mea este cu Mine, ca să dau fiecăruia după cum este fapta lui. Eu sunt Alfa și Omega, Cel dintâi și Cel de pe urmă, Începutul și Sfârșitul. Fericiți cei ce spală veșmintele lor, ca să aibă stăpânire peste pomul vieții și prin porți să intre în cetate!” (Apocalipsă 22, 12-14).

„Și aceasta este mărturia că Dumnezeu ne-a dat viață veșnică, și această viață este în Fiul Său. Cel ce are pe Fiul are viața; cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu nu are viață” (I Ioan 5, 11-12).

Apostazia vremurilor din urmă

Readucem în actualitate un studiu temeinic al eruditului profesor și mărturisitor Teodor M. Popescu despre “Geneza și evoluția schismei”, pe care l-am preluat din revista patriarhală “Ortodoxia” din 1954 (anul VI, numărul 2-3, aprilie-septembrie. Îl republicăm acum, considerându-l actual și util în contextul dezbaterei primatului papal de către Comisia Mixtă de Dialog Teologic între Vatican și Biserica Ortodoxă; întrunirea va avea loc în septembrie 2010 la Viena.

Geneza și evoluția schismei¹ (2)

de Prof. TEODOR M. POPESCU

Între cele două «schisme» din sec. IX și XI.

Din a doua păstorie a lui Fotie, raporturile dintre cele două Biserici deveneau ca și mai înainte, formale, fără a fi regulate și strânse. Conflictul din secolul IX zdruncinase și răcise legăturile greco-latine; neîncrederea și ura se manifestau mai ușor, la orice prilej. Depunerea lui Fotie de către Leon VI la 886 era urmată de un act nemaivăzut la Constantinopole: împăratul ridica pe scaunul patriarhal pe fratele său Ștefan (886-893), în vârstă de 16 ani. În locul marelui învățat, cu calități eminente, care întrupa mai mult ca oricine în veacul său geniul, mândria și aspirațiile Bizanțului, era pus un băiețandru bolnăvicios, fără nici o chemare și fără niciun drept la o demnitate bisericească atât de înaltă. La Roma se instala un regim și mai scandalos, care caracterizează epoca numită a «pornocrației», în care scaunul papal a fost dezonorat de mai toți titularii săi, puși sau depuși de aristocrația romană, ba chiar și de femei².

Raporturile bisericești din acest timp au depins mai mult de interesele împăraților bizantini sau ale papilor, precum și de ale împăraților germani în Italia. Perioada dintre cele două «schisme» este timpul restaurării stăpânirii bizantine în Italia de sud și totodată a încercării împăraților germani de pătrunde în această țară³.

Conflictul de interese politice și bisericești din sudul Italiei se complica în prima jumătate a secolului XI prin așezarea normanzilor. Chemăți în ajutor contra arabilor de șefii lombarzi din regiune, încurajați apoi de împărații germani și profitând de greutățile și de slăbirea imperiului bizantin după moartea lui Vasile II Bulgaroctonul (976-1025), normanzii tind să ajungă adevărați stăpâni. Schisma de la 1054 s-a produs în împrejurări politice aduse tocmai de necesitatea de a-i combate și are o strânsă legătură cu această situație.

Între timp, unele fricțiuni bisericești au creat noi motive de nemulțumiri și de reproșuri între greci și latini. Voind să aibă un moștenitor la tron, împăratul s-a căsătorit de patru ori⁴, ceea ce era oprit de canoane. La opoziția patriarhului Nicolae Misticul (901-907, 912-925), împăratul a răspuns cu arestarea lui, sub un pretext politic. Pentru a-și legitima căsătoria a patra, din care avea un fiu, Leon VI s-a adresat celorlalți patriarhi și papei Sergiu III (904-911), care a dat ușor aprobarea cerută și a trimis legați ca să-i acorde dispensa. Era o vădită desconsiderare a dreptului canonic oriental și a drepturilor patriarhului. Gestul a produs indignarea numeroșilor partizani ai lui Nicolae Misticul.

După moartea împăratului, patriarhul a fost readus la scaun, și un sinod (920)⁵ a întărit practica ortodoxă, care oprește a patra căsătorie⁶. Patriarhul a cerut și papei Ioan X să aprobe punctul de vedere oriental, promițându-i înscrierea numelui său în diptice, ceea ce înseamnă că fusese scos. Papa a trimis legați la Constantinopole, dar n-a recunoscut principiul ortodox. Atitudinea papilor în controversa «tetragamică» a lăsat grecilor o amintire neplăcută și un motiv de critică în plus⁷.

Amestecul Romei a produs apoi din nou o impresie rea, când papa Ioan XI a recunoscut patriarh pe prințul Teofilact (931, 933-956), un copilandru de 13 ani (931), pus de tatăl său Roman Lecapen (919-944). Teofilact a fost cel mai nevrednic patriarh de Constantinopole: un om preocupat nu de cele sfinte, ci de petreceri, de afaceri lumești, de cai și câini. Papalitatea jignește și provoacă din nou prin atitudinea sa opinia bisericească greacă, în care abuzul împăratului uzurpator produsese nemulțumire și opoziție.

Calitatea morală a papilor din acest timp nu era de natură să dea autoritate amestecului lor la Constantinopole, fie chiar solicitați, și opinia lor forma o enormă derogare de la regulile bisericești⁸.

Când raporturile s-au răcit din nou, a fost mai mult din cauze politice, în legătură cu interesele bizantine din Italia de sud, amenințate de cele imperiale germane. Cele două influențe se ciocneau chiar la Roma, în jurul scaunului papal, pentru care se găseau în luptă două tabere – sabini (crescenții) și tusculani – sau una din ele (sabinii), cu împăratul german.

Contra papei tusculan și imperial Benedict VI (975-983), crescenții au susținut pe alesul lor Bonifaciu VII (974), care fiind alungat din Roma de adversari, s-a refugiat la Constantinople, unde a stat zece ani. Sprijinit de greci, el a revenit la Roma la 984, a ocupat scaunul papal cu forță armată, a închis pe noul papă imperial Ioan XIV (983-984) pus de Otto II. De notat că patriarhul Vasile I Scamandrinos (970-974) s-a opus politicii imperiale bizantine și că a fost depus de Ioan Tzimiskis (969-976), pentru că recunoștea probabil ca papă legitim pe rivalul lui Bonifaciu⁹. De notat de asemenea că împărăteasa regentă Theofano, văduva lui Otto II, bizantină, a făcut la Roma politică deosebită de cea intereselor germane, susținând pentru ocuparea scaunului papal, contra germanului Grigore V (996-999), rudă cu familia imperială, pe Ioan XVI (997-998), grec (Filagathos) din Italia de sud, pe care-l numise întâi arhiepiscop în Italia de nord, la Piacenza¹⁰.

Prezența unui grec pe scaunul roman, în aceste împrejurări este interesantă prin legăturile lui cu Constantinople, cu împărăteasa regentă Theofano, cu grecii din sudul Italiei, între care cu Sf. Nil, vestit și venerat ascet, și mai ales cu partida tusculană, care opunea un grec unui papă german imperial. Un grec pe scaunul papal cu legăturile de mai sus poate să fi fost privit ca satisfăcând mai multe interese, poate mai ales ca un pas spre întărirea la Roma, din care Otto III voia să facă adevăratul cap al imperiului său «roman», a voinței și puterii basileului de la Constantinople. Deviza tânărului împărat german cu sânge bizantin era «renovatio reipublicae Romanae», și mintea lui visătoare era plină de gândul măririi romane¹¹.

Amestecul Constantinoplei în frământările însângerate de la Roma nu servea interesele și bunele raporturi politice și bisericești. La Roma exista în adevăr un partid înclinat spre Bizanț, dar dorința lui era să combată influența francă sau germană. Romanii voiau de fapt libertate și nu iubeau nicio stăpânire străină, ci doar se ajutau cu una contra alteia.

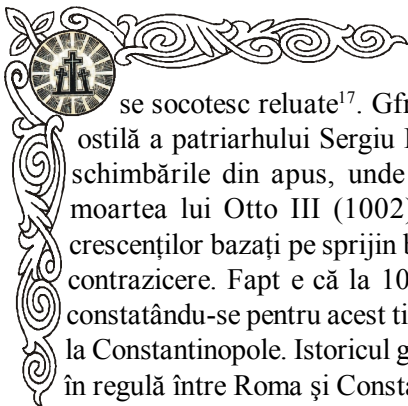

Este curios că în starea de agitație întreținută de diferitele amestecuri dinăuntru și din afară la ocuparea scaunului roman, în această perioadă de decadență papală, arhiepiscopul de Orléans, Arnulf, imputa papalității în sinodul de la Saint-Basle (991), pe un ton acuzator și violent că a pierdut Bisericele din Răsărit și pe cea din Africa, iar cea de Constantinopole s-a depărtat de ea: «Constantinopolitana ecclesia se subduxit». În aprinderea sa antiromană, ierarhul francez declară apropiată venirea lui Antihrist: puterea Romei e zdruncinată, religia a decăzut, numele lui Dumnezeu este dezonorat prin sperjur și Roma nu-și mai înalță glasul¹².

În această situație, prestigiul papalității nu putea fi mai mare la Constantinopole. La ideea altor superiorități, se adăuga acolo cea a superiorității morale. Comparând în adevăr pe patriarhii de Constantinopole cu papii epocii, grecii erau incontestabil superiori¹³. Chiar papi cu unele calități, cum erau germanul Grigore V (996-999) și francezul Silvestru II (999-1003), mare învățat, favoriții lui Otto III, care se gândea să facă prin ei o reformă a Bisericii, nu au putut în condițiunile pontificatului lor să ridice prestigiul scaunului. Puterea imperială era prea mare față de Biserica occidentală și de papalitate, pentru ca aceasta să fi putut face ceva important pentru ridicarea sa morală¹⁴.

Sentimentul superiorității patriarhilor asupra papilor «pornocrației», disprețuiți la Constantinopole ca simoniac¹⁵, contribuia și el la răceala ce se manifesta în atitudinea patriarhilor la începutul secolului XI, când raporturile cu papii se slăbesc și întrerup din nou prin ștergerea numelui lor din diptice de la Constantinopole.

Începutul se socotește făcut de patriarhul Sisinniu I (996-998), contemporan cu papa german Grigore V, pentru care fusese maltrat și mutilat papa grec Ioan XVI. Istoricul german Gfrörer, care scrie cu antipatie despre Bizanț, crede că împăratul Vasile II a cerut lui Sisinniu, fost demnitar imperial și ridicat de el pe scaunul patriarhal, ca Fotie de Bardas, să rupă relațiile cu papa, agitând chestiunea tetragamiei ca pretext pentru a imputa papalității o «erezie» și a provoca astfel conflict cu scaunul papal. Gfrörer întemeiază presupunerea sa pe Leon Allatius, învățat grec unit din secolul XVIII, care la rândul său ar fi cunoscut lucrurile din manuscrise azi pierdute, puse însă de maurinii francezi la îndoială¹⁶.

În primul deceniu al secolului XI, raporturile dintre cele două Biserici se socotesc reluate¹⁷. Gfrörer explică aceasta prin atitudinea ostilă a patriarhului Sergiu II față de împăratul Vasile II și prin schimbările din apus, unde stingerea dinastiei Ottonilor, prin moartea lui Otto III (1002), adusese scaunul papal în mâna crescenților bazați pe sprijin bizantin, afirmație în care e oarecare contrazicere. Fapt e că la 1009 raporturile se consideră reluate, constatându-se pentru acest timp că numele papei figura în diptice la Constantinopole. Istoricul german vede în aceasta chiar o alianță în regulă între Roma și Constantinopole.

Data aceasta e stabilită prin știrea ce dă la 1054 patriarhul Petru al Antiohiei. Într-o scrisoare către patriarhul Mihail Cerularie, care zicea că numele papilor e șters din diptice de la sinodul quinisext, Petru spune că înainte cu 45 de ani, numele papei era pomenit la Constantinopole. Anul 1009, care iese din această știre ca dată a comuniunii bisericești între cele două Biserici, este înțeles de unii istorici ca termen până la care a durat această comuniune, de alții ca termen de la care a reînceput¹⁸. Prima interpretare este mai probabilă; de altfel, și după a doua se admite că raporturile s-au rupt din nou în curând¹⁹.

Hartofilaxul Nikita spune că sub patriarhul Sergiu III (999-1019) s-a produs schismă, pentru că papa Sergiu IV (1009-1012), în epistola sa de înscăunare (deci atunci existau raporturi bisericești), a făcut o mărturisire de credință care cuprindea adausul Filioque²⁰. După unul din manuscrisele izvorului citat, autorul nu cunoaște cauza schismei, dar i se pare că a fost neînțelegere «pentru scaune»; o altă variantă vorbește de «greșelile romane», admise fără cercetare, și de răpirea unor privilegii și drepturi «romane» (bizantine).

Zaharia Mathas (respectiv Constantin Oeconomos) spune fără indicație de izvor, că patriarhul Sergiu a șters din diptice numele papei prin hotărârea unui sinod, pentru că papa Sergiu a introdus pe Filioque în simbol, a poruncit să se săvârșească Liturghia cu azimă și a apărât și celelalte inovații latine. Patriarhul i-ar fi scris rugându-l să nu calce hotărârile sfintelor sinoade, dar papa a rămas «surd», și numele lui a fost scos din diptice²¹.

În general se admite că nu papa Sergiu IV, cum a crezut cronicarul Radulfus Glaber²², a introdus pe Filioque în textul simbolului, ci

urmașul lui, Benedict VIII (1012-1024), care a făcut aceasta cu prilejul încoronării împăratului german Henric II (1014), și după dorința împăratului. După povestirea unui contemporan, într-un sinod ținut la Roma cu prilejul vizitei imperiale, Henric II și-a exprimat mirarea că la Roma nu se cântă Simbolul Credinței la Liturghie, ca în Germania. Voind să afle motivul, i s-a spus că «Biserica Romană n-a fost niciodată infectată de vreo tină eretică». Împăratul n-a cedat, și «cu consimțământul tuturor a convins pe domnul Benedict apostolicul ca să-l cânte (Simbolul) la Liturghia publică»²³. Dacă numele papei a fost șters din diptice cu acest prilej, lucrul este ușor explicabil. În încordarea creată, s-a căutat totuși o înțelegere, care să pună capăt acestei stări. După cronicari apuseni, împăratul Vasile II și patriarhul Eustațiu (1020-1025) au făcut papii Ioan XIX (1024-1033) propunerea de a primi ca Biserica de Constantinopole să fie numită «ecumenică» în partea ei de lume (în orbe suo), așa cum cea romană era numită în toată lumea²⁴. Se zice că împăratul și patriarhul voiau să cumpere consimțământul papal cu daruri bogate și că papa era gata să se învoiască, dar aflându-se despre tratative s-a ridicat în Apus, din mediul mănăstiresc, o furtună de proteste, care a zădărnicit înțelegerea.

Indignați că s-ar putea recunoaște patriarhului de Constantinopole un titlu care l-ar asemena cu papa, unii episcopi și abați francezi au plecat la Roma, iar alții au scris papei cu mare îndrăzneală, pentru a-l opri să cadă de acord cu grecii²⁵. Hefele crede că a dat greș astfel planul de a se întemeia o «papalitate pentru Orient»²⁶; putem zice dimpotrivă că s-a zădărnicit cu aceasta singura cale, sau una din cele mai indicate pentru a se atenua încordarea și vrajba dintre Constantinopole și Roma, recunoscându-se fiecărui cap bisericesc titlul și jurisdicția cuvenită.

Așa cum existau două imperii, putem zice două lumi creștine, puteau să existe două patriarhate ecumenice. Situația aceasta era nu de acum, ci de mult. Biserica una ideală încetase; erau două «republicae», cu două Biserici²⁷. De această situație țineau seamă cei de la Bizanț, când propuneau să se recunoască starea de fapt.

Teama latinilor nu era însă anume că s-ar înființa o papalitate în orient, ci aceea că papalitatea lor nu-și va putea întinde

autoritatea și acolo. Latinismul era unit în ambiția de a impune întregii Biserici puterea Romei papale. Între cei care întăreau pe Ioan XIX, ca să nu cedeze grecilor, Guillelmus de Volpiano îi amintea că numai lui Petru și urmașilor lui aparține putere de a lega și a dezlega²⁸.

Protestul abaților papaliști nu venea numai din sentimentul lor de latini; el era întărit de spiritul de reformă care se întindea atunci de la Cluny și câștiga mănăstirile franceze, lorene, italiene chiar. Starea de rușinoasă decadentă a papalității «pornocrației» romane trezise simțul demnității bisericești și cerea o îndreptare la conducerea și în viața creștinătății occidentale. Contra tristei stări de lucruri de la Roma s-a produs ca o firească și puternică reacțiune curentul reformator de la Cluny. El a prins teren, a câștigat pe împărații germani, în deosebi pe Henric II și pe Henric III. Cu ajutorul celui din urmă, curentul reformator a ajuns pe scaunul papal în persoana lui Leon IX.

Nu se știe dacă refuzul lui Ioan XIX a avut urmări imediate, ba se poate crede că abia după moartea lui Vasile II și a patriarhului Eustațiu s-a produs sau doar s-a observat ceea ce un cronicar apusean numește ieșirea Bisericii orientale de sub ascultarea scaunului apostolic la anul 1028²⁹.

Oricare ar fi momentul ștergerii numelui papei din diptice, e sigur că aceasta se întâmplase înainte de ridicarea lui Mihail Cerularie pe scaunul patriarhal (1043). Trebuie, de aceea, subliniat că nu Mihail Cerularie a rupt raporturile bisericești, cum în general se crede, ci le-a găsit rupte.

Schisma a fost încercarea nereușită de a se relua raporturile, după ce ele se agravasera prin noi incidente. Aceste incidente nu s-ar fi produs, dacă cele două Biserici ar fi lucrat separat, în spațiul jurisdicției și competenței lor. Din nefericire, ele s-au găsit în contact, în dispută și apoi în luptă acolo unde clericii și credincioșii lor conviețuiau în număr important, cum era sudul Italiei.

Papii nu puteau să uite și să ierte pierderea jurisdicției și patrimoniilor luate de împărații iconoclaști, iar prinții și ducii lombarzi din regiune tindeau să-și mărească teritoriile și să-și asigure independența. Aceste năzuințe politice opuse aveau efecte bisericești și se complicau cu ele.

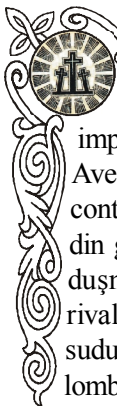
Stăpâni pe sudul Italiei și pe Sicilia, grecii le organizaseră și legaseră de Constantinopole, înființând episcopii, mitropolii³⁰, mănăstiri. Din partea lor papii ridicau și opuneau în imediata apropiere

sau chiar pe teritoriu grec episcopii și mitropolii de rit latin³¹. Când înființarea imperiului german a făcut mai acută întrecerea confesională în sudul Italiei, împăratul Nikifor Focas (963-969) a porluncit patriarhului (Polyeuct), zice episcopul Liutpraud de Cremona, să interzică ritul latin pe teritoriul italian supus Bisanțului, din invidia de care era plin față de împăratul Otto I³². Întemeiată pe stăpânirea politică, această schimbare de rit depindea de puterea militară și de rezultatul luptelor atât de schimbătoare. Asemenea măsuri bisericești riscau să învrăjbească și mai mult cele două rituri. Fapt e că parte din latini au continuat să păstreze legăturile cu Roma și că aceste legături s-au întărit prin interesul crescând al papilor pentru sudul Italiei, ca și prin acțiunea politică a împăraților germani. Prezența lombarzilor și venirea normanzilor în Italia sudică făceau ca Bizațul să nu poată rupe pe latini de Roma. Influența curentului reformatoare de la Cluny a întărit rezistența lor. Când pe scaunul papal s-a ridicat Leon IX, însuflețit de idealul reformei și ajutat de partizanii ei, ca Hidebrand și cardinalul Humbert, situația bisericească avea să se schimbe și în sudul Italiei.

Schisma de la 1054. Originea, personalitatea, legăturile și programul pontifical al lui Leon IX (1048-1054) sunt de mare importanță în istoria Bisericii papale la jumătatea secolului XI. În descompunerea Bisericii occidentale din secolele X-XI, Leon IX a fost primul papă reformatoare³³. Împăratul Henric III susținea cu zel mișcarea de reformă. În scopul de a îndrepta Biserica, el a numit un șir de papi germani (Clement II, Damasus II, Leon IX, Victor II), care uneau cu calitățile lor morale un devotament docil față de împărat și de interesele germane. Prezența acestor papi germani pe scaunul roman la momentul schismei explică precipitarea ei. Leon IX este cel mai însemnat și mai activ dintre ei.

Biserica papală era roasă de două vicii adânc intrate de veacuri în corpul sacrei instituții: **simonia și concubinajul cerului**³⁴. Pentru îndreptarea situației, Leon IX a întreprins numeroase călătorii, a ținut sinoade, a luat măsuri, a aplicat pedepse. Cu reputație de sfânt, energic, cult, Leon săvârșea o acțiune salvatoare pentru Biserică și pentru prestigiul papalității. Ea este socotită de istorici ca o adevărată «eliberare a Bisericii»³⁵, sau ca «învierea creștinismului»³⁶, iar Leon ca

un om al Providenței³⁷. El inaugura în adevăr epoca lui Grigore VII.

În grija de a îndrepta Biserica și în calitatea sa de papă imperial german, Leon IX a dat o deosebită atenție, Italiei de sud. Avea acolo interese religioase și politice. Normanzii se întindeau continuu, amenințând chiar statul papal. Puterea lor fusese întărită din greșeală de papa Benedict VIII și de împăratul Henric II, din dușmănie față de greci. Normanzii profitau tocmai de această rivalitate pentru a câștiga teren pe socoteala tuturor, nu numai spre sudul ocupat de greci, ci spre nordul unde, dincolo de formațiunile lombarde, expuse cuceririi normande, se întindea statul papal.

Leon IX servea deci nu numai interesele Bisericii sale, ci și pe cele politice, papale și germane, ducând în sudul Italiei o stăruitoare activitate reformatoare. Zelul lui era în chip special stimulat de prezența grecilor, amestecați cu populația latină. Căsătoria preoților ortodocși era un adevărat scandal în planul de reformă al papii; clerul lui găsea în ea o justificare pentru concubinajul său, ale cărui proporții erau îngrijorătoare. Nu numai cei mai mulți preoți, ci și unii episcopi și arhiepiscopi ba chiar abați, conducători de mănăstiri, erau căsătorii ilegal, aveau copii și le lăsau moștenire funcțiunea lor. Situația clerului grec era invocată în favoarea dreptului de căsătorie a clerului latin, aceasta indigna pe reformatori, care aruncau asupra clerului grec acuzația de «erezie nicolaită» și-l criticau în chip pătimăș, ca dând un rău exemplu în occident.

În sudul Italiei, acțiunea reformatoare a lui Leon IX însemna nu doar îndreptarea Bisericii latine, ci criticarea celei grecești. Papa se transforma astfel în cenzorul ei. El a luat chiar unele măsuri care aveau să provoace riposta grecilor. Într-un sinod ținut la Siponto (aprilie 1050), pe teritoriul stăpânit de greci și depinzând bisericește de Constantinopole, papa a depus pe arhiepiscopul din acel oraș.

După doi ani, papa desăvârșea gestul său de provocare, subordonând Siponto arhiepiscopului de Benevent. Beneventul era cel mai important oraș și principat lombard, aflat între teritoriul papal și cel normand și bizantin. Împăratul Henric III, în calitate de suzeran, îl cedase papii în schimbul unor concesiuni bisericești în Germania, în înțelegerea stabilită la Worms, de Crăciun 1052. Leon IX voia să facă din Benevent baza sa de acțiune politică și bisericească în sudul Italiei.

Aceasta l-a adus însă în conflict cu normanzii, care năzuiau de asemenea să ia Beneventul și să împiedice politica papală în sudul Italiei.

Acțiunea lui Leon IX în Italia de sud, mai ales în latura ei bisericească, era ostilă grecilor³⁸. Prin nesocotirea drepturilor patriarhului de Constantinopole și prin critica adusă Bisericii Ortodoxe în sudul Italiei, atitudinea papii era jignitoare pentru Mihail Cerularie. Leon IX impunea ritul latin și grecilor³⁹. La Constantinopole chiar, încurajați de Petru Damian, unul din cei mai ascultați sfinți ai lui Leon IX și fanatic partizan înflăcărat al reformei, călugării latini criticau pe greci și propagau inovațiile lor.

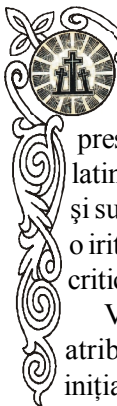
Polemica dintre cele două Biserici era astfel reluată, în împrejurări care aveau s-o înăsprească mult. După știri date de latini, în primăvara anului 1053 patriarhul Mihail Cerularie a interzis ritul latin la Constantinopole, ceea ce a avut ca urmare închiderea bisericilor latine în oraș. Arhiepiscopul Leon al Ohridei, îndemnat se zice, de patriarh, a trimis episcopului Ioan de Trani, în Italia de sud, pe teritoriul bizantin, în anul 1053, o scrisoare în care critica practicile latine a împărtășirii cu azimă și a postirii sâmbetei ca practici iudaizante, precum și mănecarea de sugrumate și de sânge și necântarea lui Aliluia în postul mare.

Critica arhiepiscopului grec era făcută în cuvinte jignitoare pentru latini, de care zicea că nu sunt iudei, nici creștini. Într-o altă scrisoare, Leon al Ohridei dezvolta critica sa, arătând deosebiriile dintre legea veche și legea nouă⁴⁰.

Ca și Leon, a scris contra latinilor un călugăr studit, Nichiar Stithatos, criticând nu numai uzul azimei și postirea sâmbetelor, ci și pe Filioque și celibatul preoților⁴¹.

Nikita este și mai aspru decât Leon. Faptul că monahul studit atacă mai ales celibatul, pe care latinii îl opuneau ca obligatoriu și meritoriu căsătoriei preoților, socotite de ei «erezia nicolaită», și pe care Leon IX îl impunea în sudul Italiei în pofida clerului grec, precum și faptul că Leon al Ohridei vorbește anume de «reforma poporului», pe care zice că voia să o facă atunci papa, sunt indicii că motivul polemicii a fost activitatea papei în sudul Italiei, unde, ori căuta să impună măsurile lui și clerului grec, ori critica Biserica Ortodoxă ca rău exemplu pentru latini.

Interesul lui Leon IX pentru sudul Italiei, în care se ducea în fiecare an (1050, 1051, 1052, 1053), prezența cardinalului Humbert

la Trani (1053), când Leon al Ohridei a scris episcopului Ioan, care a comunicat cardinalului epistola arhiepiscopului grec, întăresc presupunerea că polemica greacă a fost provocată de insistențele latine în Italia de sud, depuse într-un mod care atingea și drepturile și susceptibilitatea grecilor. Însuși tonul criticii făcută latinilor arată o iritare neobișnuită, nu o stare de raporturi normale. Că o asemenea critică nu putea să rămână fără răspuns, se înțelege de la sine.

Voind să vadă numai vina grecilor, istoricii romano-catolici atribuie patriarhului Mihail Cerularie, ca și lui Fotie, intenția și inițiativa certei, spunând că «provocarea a venit din partea lui», că el «aștepta momentul favorabil pentru agresiune» și ceea ce e mai grav – că a profitat anume de un moment foarte critic pentru papă: înfrângerea și prinderea lui de către normanzi la Civitate (iunie 1053), «ca să angajeze conflictul»⁴². Cum am spus însă, «atacul» patriarhului este motivat și este anterior nefericirii lui Leon IX; deci nu stă în legătură cu aceasta. Din contră, înfrângerea papei, care influența atunci și situația grecilor în Italia, a fost motivul unei schimbări în atitudinea patriarhului.

În interesul de a combate pe normanzi, adversari comuni, papa și împăratul Constantin IX Monomahul se aliașeră prin mijlocirea ducelui Arghyros, comandantul trupelor bizantine și guvernatorul Italiei de sud. Fiul unui rebel lombard, Mel, Arghyros trecuse de partea grecilor după înfrângerea tatălui său, trăise mai mulți ani la Constantinopole (1046-1051) și conducea acum lupta contra Normanzilor. Arghyros a fost înfrânt de ei, înainte de a se fi putut face unirea trupelor aliate. Aceste înfrângeri și mai ales situația papei, captiv la Benevent, au făcut ca Arghyros să intervină la Constantinopole, unde a trimis pe episcopul Ioan de Trani, cerând să se schimbe atitudinea față de papă, în interesul combaterii normanzilor.

Din nefericire, Arghyros era cel mai puțin indicat ca să mijlocească împăcarea bisericească. El era un fanatic adept și apărător al ritului latin. În timpul șederii sale la Constantinopole, el avusese de mai multe ori discuții cu grecii și chiar cu patriarhul, susținuse contra lor practicile latine, într-o atitudine provocatoare, și încurajase opoziția clerului latin din Constantinopole contra grecilor, iar în Italia susținea pe față reforma lui Leon IX, favorizând propaganda latină printre greci.

Lombardul devenise adversar personal al patriarhului, căruia acțiunea lui i-a făcut mult sânge rău. Aliatul politic se

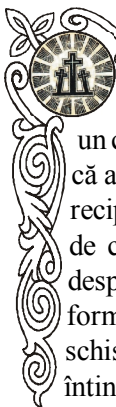
transformase în agent al prozelitismului latin între ortodocși și era cu totul interesat religios la succesul politicii și acțiunii papale. Slăbiciunea împăratului Constantin IX îl încuraja în atitudinea sa sfidătoare față de patriarh.

Această atitudine s-a transmis legaților lui Leon IX la Constantinopole: cardinalul Humbert, episcopul Petru de Amalfi și diaconul cancelar Frideric, trimiși cu scopul de a trata împăcarea cu patriarhul și a întări astfel alianța politică. Încrezuți în puterea lor de ambasadori papali la împăratul Bizanțului, aroganți față de patriarh, care era cu atât mai simțitor la ofensele lor, cu cât era el însuși un om autoritar, desconsiderându-l prin purtarea lor, legații erau nepotrivii pentru o misiune irenică, în asemenea împrejurări.

Mai rău decât aceasta era faptul că din cele două părți se aruncaseră acuzații grele, care, cu concepțiile de atunci, ridicau bariere între Biserici. La critica lui Leon al Ohridei și a lui Nichita Stithatos, papa răspunsese nu numai către Leon, ci și către patriarh, printr-o scrisoare tare⁴³, în care, preocupat mai presus de toate de autoritatea sa pontificală, susținea primatul papal și proeminența Bisericii romane cu tot felul de argumente, între care și falsa donație a lui Constantin. Reluând ideea lui Nicolae I, Leon IX umilea biserica de Constantinopole ca nefiind apostolică și patriarhală, jignea pe patriarh, socotindu-l neofit, laic și ridicat pe scaun în disprețul canoanelor.

Cât privește combatere acuzațiilor ce se aduceau Bisericii latine, papa se mulțumea să declare cu superioritate că uzul azimei este lăsat de Sfântul Petru și acuza Biserica greacă de a fi vinovată de toate ereziile, deoarece zicea, în ea s-au produs peste nouăzeci de secte, datorită mai ales episcopilor de Constantinopole, pe care Biserica romană le-a distrus. Cu ideea că cine nu este unit cu capul Bisericii, care era el, nu face parte din corpul ei, Leon IX pune pe patriarh și Biserica greacă în fața unei perspective de excomunicare. Papa răspundea cu exces de ambiție și de severitate, vorbind despre coada dragonului apocaliptic, care ar putea să măture Biserica greacă. Virulența acestui limbaj depășea cu mult și obiectul și tonul criticii făcute de greci inovațiilor latine.

După primirea unor scrisori irenice de la împărat și patriarh și a unor promisiuni de ajutor, papa le scrie obsedat de primatul său,

să-și subordoneze pe ceilalți patriarhi orientali. Comentând un cuvânt al patriarhului despre înscrierea în diptice, papa, indignat că aceasta ar putea fi, cum scria patriarhul, un gest de bunăvoință reciprocă, termină cu o considerație care se aseamănă cu o sentință de condamnare pentru biserica orientală: Când vreun popor se desparte cu mândrie de Biserica romană, să știe că el nu mai formează Biserica, ci «un conciliabul de eretici, o adunare de schismatici, o sinagogă a lui Satan»! Lui Mihail Cerularie, care întindea papei ramura de măslin, Leon IX îi răspundea, cum bine s-a zis, arătându-i ferula⁴⁵.

Legaii papali au mers la Constantinople, unde au sosit în iunie 1054, cu o ambiție, o cutezanță și o lipsă de tact, pe care istoricii le recunosc cu unanimitate. «Purtarea lor, zice L. Bréhier, nu era decât comentariul fidel al scrisorilor ce aduceau lui Constantin IX și lui Mihail Cerularie»⁴⁶. Dorind să obțină succese de autoritate și de știință teologică la Bizanț, cu binevoitorul concurs al împăratului, care i-a însoțit la mănăstirea Studion, ei au provocat la discuție pe Nichita Stithatos și au cerut să i se ardă scrierile, ceea ce s-a și făcut, spre nemulțumirea grecilor, și a patriarhului. Nichita, care ceda din ordin, era stercoranist, nicolait, se mișca într-un labirint de erori, lătra zadarnic, avea o învățătură plină de blasfemie și de otrăvă: iată părerile lui Humbert despre acest adversar pus în imposibilitatea de a se apăra.

Propunerea patriarhului de a se discuta chestiunile bisericești într-un sinod cu patriarhiile orientali a fost respinsă de legaii, care veniseră nu să trateze, ci să judece. Indignat de atitudinea lor, patriarhul a refuzat legăturile cu ei și le-a interzis să săvârșească liturghia în Constantinople, măsură explicabilă, dar excesivă.

Legaii au făcut un pas mai departe, pe cel mai grav și mai nefericit din toată istoria schismei. În dimineața de 16⁴⁷ iulie 1054, au intrat în biserica Sfânta Sofia, catedrala Bizanțului, în timpul serviciului divin, au rostit – desigur cardinalul Humbert – un cuvânt către clerul și poporul adunat, au depus pe sfânta masă o sentință de excomunicare a patriarhului Mihail Cerularie și «a partizanilor lui», cu autoritatea Sfintei Treimi și a scaunului apostolic, a tuturor părinților ortodocși din cele șapte sinoade și a întregii Biserici catolice»: legaii și-au scuturat praful de pe

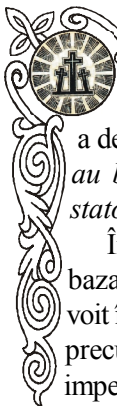
picioare – singurul gest de inspirație biblică – și au părăsit biserica zicând: «Să vadă Dumnezeu și să judece!».

Documentul latin⁴⁸ precizează că legații papali aveau la Constantinople misiunea de a face o anchetă în interesul păcii bisericești, cu puterea dată lor de «sfântul scaun roman, cel dintâi și apostolic», care este capul tuturor Bisericilor. Găsind că Mihail cel «zis în mod abuziv patriarh», un «neofit» împreună cu «partizanii prostiei lui, seamănă zilnic multe zăzani de erezii», învățând erorile simonienilor⁴⁹, valesilor, arienilor, donatiștilor, nicolaiților, severenilor, pnevmatomahilor sau teomahilor, pentru că a tăiat din simbol purcederea Sfântului Duh și de la Fiul⁵⁰, precum și ale maniheilor și nazareilor: Pentru aceste erori și pentru multe fapte fiind muștrat de «domnul nostru papa Leon», nevrând să se îndrepte, ba fiind chiar defăimat de mult pentru cele mai rele crime, patriarhul, împreună cu Leon al Ohridei și cu sachelarul Constantin⁵¹, «să fie anatema, împreună cu ereticii numiți mai sus și cu toți ereticii, ba chiar și cu diavolul și cu îngerii lui, de nu se va îndrepta».

Această sentință cu caracter de blasfem încarcă de nouă sute de ani răspunderea celor ce au pronunțat-o. Anatele lui Humbert se justificau cu autoritatea și cu ortodoxia Bisericii romane și a scaunului apostolic. Cardinalul voia să deosebească între «Mihail și partizanii lui» și între împărat, demnitari și ceilalți greci, dar el repeta, agravându-o, greșeala papei Nicolae I: grecii s-au alăturat patriarhului lor; s-a produs o mare agitație în popor și legații s-ar fi găsit poate în pericol de moarte, dacă n-ar fi reușit să plece sub protecția împăratului. Întorși din drum pentru o împăcare cu patriarhul, n-au voit să discute cu el și cu sinodul grec. La adăpostul «oficiului lor de ambasadori»⁵², legații au părăsit Constantinople, lăsând în urma lor anatema și schisma.

Agitația produsă în oraș a intimidat pe împărat, care-i susținuse continuu. El a căutat să arunce vina pe interpreții legaților și pe Arghyros, ai cărui trimiși zicea patriarhul că sunt legații. Interpreții și ginerele lui Arghyros au fost pedepsiți. Cât despre sentința de excomunicare, împăratul zicea să fie arsă în public, iar cei care au scris-o, ca și cei care au fost complici cu sfatul sau cu știrea, să fie anatemizați.

Patriarhul n-a ars sentința latină, ci a ținut un sinod cu un număr de episcopi prezenți în capitală (20 iulie), în care au fost anatemizați

cei care au blasfemiât împotriva credinței ortodoxe». Originalul «nelegiuیتului și odiosului act» a fost rupt în sinod, dar o copie s-a depus în arhiva Patriarhiei, «spre continuă mustrare a celor care au blasfemiât în acest chip pe Dumnezeu nostru și spre mai statornică osândă»⁵³. Cu aceasta schisma se socotește consumată.

În sarcina lui Mihail Cerularie, istoricii romano-catolici pun, pe baza mărturiei unui adversar al lui, Mihail Psellos, ambiția de a se fi voit împărat, ceea ce ar dovedi și mai mult vina lui în faptul schismei, precum și vina de a fi adus prin atitudinea lui nenorocire asupra imperiului bizantin, care, având să fie în curând atacat de turci, n-a putut fi ajutat contra lor de apusenii, din cauza schismei. Este adevărat și dureros de trist că imperiul bizantin a fost lăsat de apărare împotriva turcilor, este tot așa de adevărat și de dureros că l-au amenințat, combătut și slăbit chiar latinii, sub pretextul schismei, dar a înscrie pe numele patriarhului actul de la 1054 este nedrept din mai multe motive.

Schisma s-a produs în urma unui lung șir de veacuri și de cauze diferite, care, la jumătatea secolului XI, nu mai puteau fi schimbate de nimeni, dar puteau fi, cu bunăvoință, ocolite de formă. Ele puteau fi agravate sau în parte ușurate; din nefericire au fost agravate. Patriarhul Mihail Cerularie are partea sa de acțiune și de răspundere la ceea ce s-a făcut, dar nu se mai poate spune că el a îmbrâncit Biserica în schismă. Raporturile bisericești erau la jumătatea secolului XI ca și rupte. Situația nu era gravă ca o schismă, dar ea se putea agrava ușor, dintr-un incident sau altul. Asemenea incidente s-au produs independent de voința patriarhului. S-au aruncat din nou acuzații de erezie dintr-o parte în alta, cu unele exagerări de ambele părți.

Trebuie totuși recunoscut că patriarhul de Constantinople s-a menținut pe terenul principiilor, criticând idei și fapte, nu persoane, ba nici nu a apărut în discuție cu persoana și calitatea sa de patriarh. Papa și legații săi au atacat dimpotrivă pe patriarh personal și au acuzat Biserica greacă de toate ereziile din trecut. Ce e mai grav, legații au trecut de la acuzații la amenințări și de la acestea la fapte: Au aruncat ei întâi anatema asupra patriarhului și asupra celor de credința lui, adică asupra tuturor creștinilor ortodocși.

Făcând aceasta, legații au silit pe patriarh să răspundă cu aceeași severă și regretabilă măsură, pe care o motiva ca «neputând să

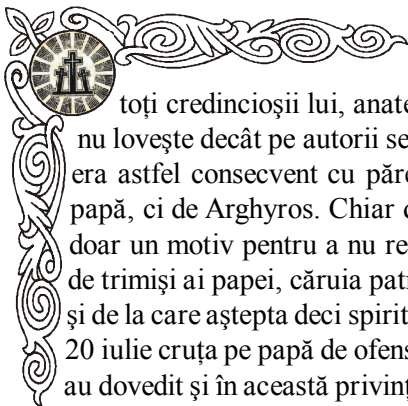
lase nerăzbunată și nepedepsită o atâta de mare îndrăzneală împotriva dreptei credințe», «o atâta de mare nerușinare»⁵⁴. Mihail Cerularie aruncase săgeți pe care adversarul le putea rupe; acesta a dat însă o lovitură grea, care a dus cu brutalitate la schismă. Biserica nu găsisese formula cu care să răspundă oficial la anateme cu binecuvântări, și patriarhul a socotit cu dreptul său firesc să răspundă cu osândă, osândei și gravelor insulte ce i s-au adus nu numai lui, ci și Bisericii lui întregi. Pentru a explica faptele de la 1054, nu este destul a vorbi despre «ambitia» nemăsurată a lui Mihail Cerularie, care ar fi dorit, zic adversarii, chiar tronul imperial, ci trebuie spus că papa avea mult mai multă. Leon IX era plin de orgoliul puterii supreme, ca niciun alt papă de la Nicolae I.

Istoricul Albert Hauck, care-i face un portret foarte reușit, caracterizează astfel țelurile lui pontificale: «El gândea poziția papei universală»⁵⁵. Cu cea mai mare solemnitate a declarat la Reims, că singur episcopul Romei este primatul și apostolicul întregii Biserici⁵⁶. Privirile lui cuprindeau astfel toată Biserica: așa cum o guverna în Germania, Italia și Franța, credea el că poate să conducă de la Roma și orientul și resturile creștinismului din Africa⁵⁷. El gândea drepturile sale nelimitate: așa cum pretindea pentru papă puterea de a conduce, pretindea și dreptul de a legifera»⁵⁸. Scrisoarea lui din 1053 către Mihail Cerularie e ca «un imn pentru primatul lui Petru», nepotrivit pentru a vindeca ruptura⁵⁹. Cu orgoliul șefului lor vorbeau legații înșiși, care condamnau atât de ușor «cu autoritatea Sfintei Treimi și a scaunului apostolic», a cărui delegație ziceau «că o împlinesc».

Era în adevăr sentința de la 16 iulie 1054 împlinirea unui mandat papal? Așa cum este cunoscut nefastul act depus pe sfânta masă a catedralei bizantine, profanată astfel de creștinii latini cu patru sute de ani înainte de Mahomed II, el este opera legaților și în deosebi a cardinalului Humbert. Mergeau oare instrucțiunile și puterile date de Leon IX legaților până la aceea de a arunca asupra patriarhului suprema osândă? Dacă s-ar putea dovedi aceasta, actul latin de la 1054 ar fi și mai grav. Spre ceea ce legații știau sau nu la Constantinopole; el n-a putut deci nici să ratifice, nici să anuleze sentința pronunțată.

Papii următori, Victor II, Damasus II, Ștefan IX, Nicolae II, a căror politică a fost inspirată de cardinalul Humbert, n-au anulat nici ei sentința de la 1054.

De notat că pe când această sentință anatemiza pe patriarh și pe toți credincioșii lui, anatema sinodului de la Constantinopole nu lovește decât pe autorii sentinței și pe complicii lor. Patriarhul era astfel consecvent cu părerea sa că legații sunt trimiși nu de papă, ci de Arghyros. Chiar dacă aceasta nu era o convingere, ci doar un motiv pentru a nu recunoaște legaților o calitate oficială de trimiși ai papei, căruia patriarhul îi scrisese în urmă binevoitor și de la care aștepta deci spirit împăciuitoare, formula sinodului de la 20 iulie cruța pe papă de ofensa unei condamnări nominale. Grecii au dovedit și în această privință, cum dovedise la timpul său Fotie, o măsură și o prudență, care reduce simțitor răspunderea lor în procesul schismei. Actul grav de la 1054 cade în sarcina legaților papali.

Chestiunea de drept, dacă excomunicarea rostită de legați se poate privi sau nu ca un act papal, privește mai mult Biserica romano-catolică decât pe cea ortodoxă. Unii istorici cred că papa n-ar fi aprobat sentința lor⁶⁰. Alții cred că ar fi aprobat-o, deoarece Leon IX a excomunicat condițional pe patriarh și i-a scris în termeni tot așa de violenți ca și ai sentinței, iar legații aveau, după dreptul curial, puterea de lua măsuri ca aceea de la Constantinopole⁶¹.

Asemănarea de ton și de termeni nu este întâmplătoare: Scrisorile lui Leon IX către greci erau, ca și sentința de la 16 iulie 1054, opera cardinalului Humbert. El a fost geniul rău al papei în conflictul cu Mihail Cerularie. Colaboratori avea desigur și patriarhul, dar pe când patriarhul îi stăpâna pe ai săi, papa s-a lăsat inspirat și rău servit de un om brutal și nesocotit, care rezolva problemele cu forța, și nu numai pe cele de la Bizanț. Lui Humbert mai mult decât oricui, se datorează «consumarea» schismei la 1054.

Ca și Fotie, Mihail Cerularie era un om reprezentativ al neamului și al Bisericii Orientale. Deși el nu era de valoarea marelui patriarh din secolul IX, Mihail Cerularie întrupa la timpul său ideea greacă, sentimentul bizantin și ortodox ca nimeni altul. Adversarii au văzut în el un ignorant și un ambițios fanatic, atribuindu-i numai defecte, pe când pe Leon IX l-au împodobit cu toate calitățile și virtuțile. Patriarhul era însă dintr-o foarte însemnată familie, instruit și de moralitate recunoscută chiar de criticii lui. În contrast cu el, frumosul împărat afemeiat Constantin IX Monomahul era un om slab într-un timp de criză politică, ce reclama capacitate, energie, simț politic. Patriarhul reprezenta

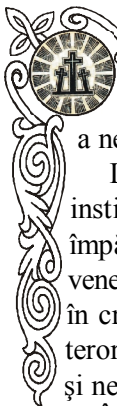
mai bine decât el conștiința națională bizantină, hotărâtă să-și apere tradițiile și doctrina contra străinilor care corupeau Ortodoxia, zice cu drept cuvânt istoricul Jules Gay⁶².

Prezența pe scaunul roman a unor papi germani imperiali în serie, aflați în serviciul intereselor germane în Italia de sud, unde Bizanțul avea de asemenea interesele sale, trezea la Constantinopole aprehensiuni firești. Când interesele grecești se găseau în mâinile unui Lombard, fiu de revoluționar împotriva Bizanțului, fost el însuși revoluționar, latin înfocat și agresiv ca Arghyros, care trebuia să lupte în alianță cu papa contra normanzilor, împotriva cărora împăratul german refuza să trimită ajutor, sub motiv că l-ar da grecilor, patriarhul își da seama mai bine decât împăratul său că alianța cu papa era fără perspectivă pentru greci și că cel care putea să tragă folos era numai papa. Împăcarea lui Leon IX cu normanzii și politica normandă a urmașilor lui, care au făcut din normanzi vasali și aliați ai papalității în sinodul de la Melfi 1059⁶³, au confirmat că patriarhul Mihail Cerularie nu se înșela. Latinii doreau toți alungarea grecilor din Italia și aceasta s-a întâmplat curând după schismă. La 1071, grecii pierdeau ultima posesiune în Italia de sud, Bari. După zece ani, imperiul bizantin era atacat de normanzi pe teritoriul său, cu încurajarea și binecuvântarea lui Hildebrand, papă cu numele de Grigore VII, după o primă și nereușită încercare de unire.

După schismă. Istoria următoare a raporturilor politice și bisericești dintre Bizanț și Occident, este ilustrarea abundentă și agravarea schismei ca fapt de dușmănie reciprocă. Pericolele succesive în care s-au găsit grecii: din partea turcilor, a normanzilor, a francezilor, a germanilor, a cruciaților în general au dat acestei dezbinări caracter de tragedie. Schisma s-a adâncit și întărit în cursul secolelor următoare, în care grecii s-au găsit adesea în nevoia de a cere ajutor în apus și de a trebui să-l răscumpere cu o unire bisericească ce nu se putea face sau ține.

Puși în inferioritate politică și constrânși să negocieze un acord religios imposibil, în condițiile impuse de papi, grecii s-au găsit într-o situație penibilă, pe care occidentalii au speculat-o cu neomenie. Fie că papii asmuțeau pe latini contra grecilor, fie că unii latini pe papi, rezultatul era același: Constantinopole a devenit ținta

atacurilor occidentale armate, obiectiv de cruciadă⁶⁴. Grecii trebuiau combătuți, ca și necredincioșii, din cauza «ereziei» și a neascultării lor față de papa.

La instigația normandului Boemond, după prima cruciadă, la instigația regelui Louis VII al Franței, după a doua, la instigația împăratului Henric VI al Germaniei, după a treia, la stăruința venețienilor, motivată de cererea unui prinț bizantin, aliat cu latinii în cruciada IV, occidentalii au amenințat, atacat, cucerit și apoi terorizat Bizanțul timp de secole, slăbind apărarea lui față de turci și neajutându-l contra acestora.

Înaintea turcilor au împărășit la Constantinople latinii (1204-1261), împrușcând cu mult puterea de rezistență a imperiului grec ortodox. Când grecii au reușit să-și reia capitala – nu și teritoriul – papa și occidentul au fost cuprinși de furie. Urban IV (1261-1264), declara că durerea pierderii Constantinopolei i-a luat mințile și anatematiza pe genovezi, pentru că ajutaseră pe greci. De teama lui Carol de Anjou, regele francez de Neapole, care se agita turbat să ia Constantinople, Mihail VIII Paleologul a trebuit să încheie unirea de la Lyon (1274), pe care a încercat să o impună clerului și poporului grec, prin mari presiuni și prin acte de violență, ceea ce făcea și mai urâți pe latini.

Nevoia a făcut pe urmașii lui, amenințați și de turci, să ofere din nou unirea, ca preț unui ajutor iluzoriu. Unul din ei, Ioan V, a mers la Roma, în umilă atitudine de penitență și a primit personal unirea, supunându-se papei Urban V (1369). Ultimii împărați bizantini din secolele XV, Manuil II, Ioan VIII și Constantin XI, au cerșit continuu, cu prețul unirii, un mic ajutor pentru apărarea imperiului.

În timp ce creștinii tratau unire și ajutor, turcii pătrunseseră în peninsula Balcanică și o ocupaseră mai toată. Voind să salveze măcar Constantinople, grecii au primit o nouă unire, la Florența (1439), tot așa de inutilă ca și cea de la Lyon, și tot așa de defavorabilă reluării raporturilor bisericești.

Prin umilirea impusă ortodocșilor și prin zădărnicia lor, ca și prin întărirea vrajbei pe care au adus-o, aceste uniri, din care papalitatea a vrut să facă legăminte obligatorii pentru ortodocși, au rămas în amintirea lor ca triste acte de constrângere. Împreună cu cruciadele, ele au întreținut și întărit trista dezbinare confesională îtr-atât,

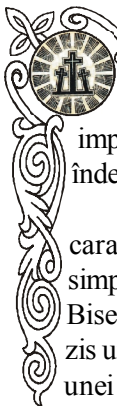
încât la jumătatea secolului XV, grecii aflați între două pericole, turc și latin, au socotit mai mic pe cel dintâi.

Prin metodele și inutilitatea lor, încercările de unire au desăvârșit schisma și au făcut o adevărată prăpastie între cele două Biserici. De la răcire și încetare de raporturi oficiale și de la ceartă de cuvinte, cum a fost la început, schisma a devenit o stare de permanent război confesional. Până la 1054 ea se găsea în starea incidentelor și a provocărilor; după aceea, ea s-a schimbat într-o manifestare consecventă de resentimente, care a cășunat mult rău popoarelor ortodoxe. Cele suferite de clericii și de credincioșii ortodocși în statele de confesiune papală, unirile care au fost impuse minorităților ortodoxe, ca rutenilor și românilor, precum și prozelitismul romano-catolic în orient, folosind până și mijloace de suprimare împotriva celor care i s-au opus mai mult, ca patriarhul Ciril Lucaris (+ 1638), disprețul cu care Biserica Ortodoxă a fost totdeauna privită în occident, au făcut din schismă o adâncitură peste care azi nu se mai poate arunca nici măcar o punte convențională și fragilă ca la Lyon sau Florența.

În schimbările în care s-a desăvârșit astfel, schisma și-a schimbat și caracterul, și mai ales aceasta o face iremediabilă. Forțată prin ambiția pontificală a episcopilor Romei, care au vrut să poruncească în orient cu ușurința și cu dreptul cu care făceau aceasta în occident, schisma este socotită, cum am spus, până azi ca un act revoluționar de nerecunoaștere a autorității «de drept divin», a «urmașilor Sfântului Petru», transformați în «vicari ai lui Hristos» și suverani monarhici absoluți ai Bisericii universale.

Starea precară a imperiului bizantin și greutățile prin care au trecut popoarele ortodoxe, au dat prilej papilor să ceară continuu ortodocșilor recunoașterea necondiționată a primatului lor, ca inexorabilă cerință a unirii Bisericilor. Pentru chestiunile de doctrină, cult și practică, papii își rezervau formal sau mintal dreptul de a impune ortodocșilor ulterior învățătura și uzul Romei, în virtutea puterii ce li s-ar fi recunoscut.

Între timp însă, la vechile deosebiri s-au adăugat altele, care întrec cu mult ca număr și ca importanță pe cele pentru care se certau cu excesivă grijă Fotie și Nicolae I, Mihail Cerularie și Leon IX. Credința în purgatoriu, teoria și practica indulgențelor, importante culte și învățături noi, rituri, practici și obiecte introduse după schismă,

dogmatizarea unor credințe străine Bisericii vechi și între toate proclamarea primatului papal absolut și a infailibilității papale, impusă Bisericii romane prin sinodul de la Vatican (1870), au îndepărtat tot mai mult occidentul papal de orientul ortodox.

Nu o învățătură sau o practică a fost schimbată, ci însuși caracterul și constituția Bisericii. Episcopatul funcționează ca o simplă delegație papală, Sinodul general exprimă doar voința șefului Bisericii, el nu poate propune, discuta și admite nimic fără capul zis unic și infailibil. Conducerea Bisericii se concentrează în mâinile unei persoane quasi-divine, care la rândul-i exprimă voința și interesul de castă al unui complex aparat numit curia romană. Prima dogmă și datorie a creștinului este supunerea necondiționată «suveranului-pontif», cap monarhic al unei împărății din lumea aceasta, care, cu de la sine putere, ține locul lui Iisus Hristos, ba a fost numit uneori «alt Dumnezeu».

Privite în comparație cu inovațiile introduse după schismă, cele dinainte erau în adevăr, putem zice azi, de importanță secundară. Dar patriarhul Fotie, cum am spus, nu se înșela totuși: el vedea gravitatea abaterilor latine, nu atât în numărul și gradul lor de atunci, cât în aceea că deschideau un drum pe care avea să meargă mult mai departe, și s-a mers. Călcarea unor lucruri mai puțin însemnate în tradiția bisericească, gândea patriarhul, poate să ducă la disprețuirea întregii dogme.

Din nefericire, așa s-a întâmplat. Inovațiile s-au înmulțit, s-au mărit, au devenit motive de scandal creștin. Se poate zice fără nicio exagerare că cele cinci deosebiri cenzurate de Fotie, s-au înzecit și însutit și sunt mult mai mari decât cele de atunci. De la postirea sâmbetei până la infailibilitatea papală este o mare distanță de îndrăzneală inovatoare. Dacă dogma de la Vatican s-ar fi propus într-un sinod ecumenic din epoca unității ar fi curs toate anatemele pe capul celui care-ar fi cutezat acest sacrilegiu. În culise și în ședințe particulare, s-a tulburat în adevăr și sinodul de la Vatican, dar papa a biruit până la urmă cu argumentul convingător: «Tradiția sunt eu!».

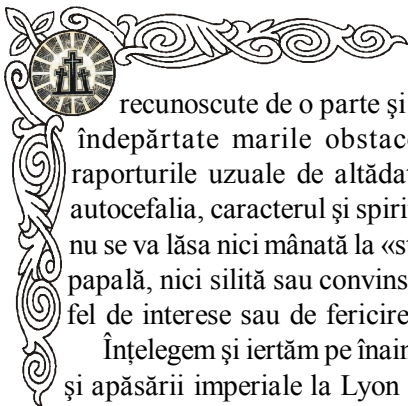
De la călcarea unor rânduieli canonice și practici tradiționale, s-a ajuns la schimbarea constituției Bisericii, sau, cum zicea patriarhul Fotie: De la călcarea celor mai puțin însemnate s-a ajuns la disprețul

total al dogmei. Acesta este sensul și aspectul final al schismei. De la schimbarea unor forme ce par indiferente, ea a ajuns la alterarea fondului lucrurilor, a ființei Bisericii însăși. Schimbarea aceasta a numit-o Biserica papală «progres». Ea îi servește ca termen de comparație și ca motiv pentru a critica Biserica Ortodoxă, ca «împietrită» într-o tradiție moartă, din cauza schismei. Din punctul de vedere din care privește Roma, nu ea s-a depărtat și înstrăinat de Biserica Ortodoxă veche, ci actuala Biserică Ortodoxă a rămas străină de mersul Bisericii universale, înapoiată, înțepenită, uscată, ca «o ramură ruptă de trunchi». Rupându-se de Biserica vie a Romei, ea n-a mai primit sevă, n-a mai înflorit, n-a mai rodit. Schisma, se zice, a fost moarte Bisericii Ortodoxe. Spre deosebire de ea, Biserica Romană a păstrat izvorul vieții și al puterii.

Și totuși zic, patriarhul Fotie avea dreptate. El nu judeca după forma lucrurilor, ci după semnificația lor. În inovațiile din timpul său, el vedea semnele unor mai mari abateri viitoare, vedea creat precedentul modului unilateral de a adăuga la substanța și la interpretarea învățăturii și practicii bisericești. Cu evoluția și cu urmările ei de până azi, schisma i-a dat dreptate. Instinctul și geniul lui ortodox au văzut nu doar câteva abateri, ci ușurința și libertatea cu care Biserica papală pornise pe calea înnoirilor. Ea pornise adică pe drumul care ducea la un sistem creștin propriu, caracterizat prin arbitrajul puterii papale, prin dogma și cultul lui. Fotie aprecia după primele simptome, și trebuie recunoscut că n-a greșit.

Biserica papală începuse să evolueze spre monarhie bisericească, cu lege proprie, care era voința papei. Din episcopat roman și din mitropolie latină, cum o găsisse sinodul I ecumenic (can. VI), Roma ajunsese patriarhat occidental și devenea sub Nicolae I și Leon IX, monarhie occidentală, cu tendința de a deveni universală. Ceea ce interesa mai presus de toate, era puterea supremă. Când Fotie și Mihail Cerularie criticau inovații latine, papii își apărau cu furie primatul lor. De câte ori ortodocșii au vrut apoi să trateze unirea, li s-a cerut anume recunoașterea primatului papal și chiar numai atât. Formula papală a unirii Bisericilor, a fost și este: «Înapoi, la staul!». Iată însă ceea ce nu se poate.

Pentru a se vorbi de **unire**, trebuie revizuit procesul schismei: recunoscute de o parte și de alta greșelile, ridicate anatemele, îndepărtate marile obstacole, redeschise dipticele, reluate raporturile uzuale de altădată. Bisericele trebuie să-și păstreze autocefalia, caracterul și spiritul sinodal. Altfel, Biserica Ortodoxă nu se va lăsa nici mânăta la «staul», nici «integrată» în catolicitatea papală, nici silită sau convinsă să primească o unire pentru niciun fel de interese sau de fericire în perspectivă.

Înțelegem și iertăm pe înaintașii noștri, care s-au plecat nevoilor și apăsării imperiale la Lyon și la Florența, Brest-Litowsk sau la Alba-Iulia, dar nu putem imita zadarnica lor umilire. Unirea trebuie făcută în credință și dragoste. Biserica Ortodoxă nu este Biserică particulară, «Biserica lui Fotie» sau a altui patriarh, ca să aibă drept de Biserică adevărată abia intrând în sânul unei «Biserici mame». Ea n-a fost nicicând fiica altei Biserici. A fost sora ei. Pentru a nu mai fi schismă între Biserici, dorim să auzim nu «înapoi la staul», ci «înapoi la Hristos»! La Hristos a cărui Biserică este în toată lumea, la răsărit și la apus, dar a cărui împărăție nu este din lumea aceasta.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ la Anton Michel, *Humbert und Kerularios, Studien*. Erster Teil. Paderborn 1925, pp. 1-6. Același, zweiter Teil, 1930 (studiu, texte, note). M. Jugie, art. *Schisme byzantin*, în *Dictionnaire de Théologie catholique*, t. XIV, 1 (1939), col. 1312-1401 (bibliogr. 1400-1402); același *Le schisme byzantin. Aperçu historique et doctrinal*, Paris 1941 (a se vedea recenzia mea în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, oct. 1945, pp. 416-443). Emile Amann, în *Histoire de l'Eglise*, publ. de Aug. Fliche și V. Martin, t. VI: *L., époque carolingienne*, Paris 1937, pp. 465-466 (pentru sec. IX); același, *ibidem*, t. VII (pentru sec. XI). Același, art. *Photius*, în *Dictionnaire de Théologie catholique*, t. XII 2 (1935), col. 1536-1604 (bibliogr. col. 1550-1559 (izvoarele), 1602-1604). Același art. *Michael Cerularie*, *ibidem*, t. X, 2 (1929), col. 1677-1703 (bibliogr. 1702-1703). Ch. J. Hefele-Dom H. Leclercq, *Histoire des conciles*, t. IV, 1 (1911), pp. 252-253 (sec. IX); t. IV, 2 (1911), pp. 1081-1084 (sec. XI). Friedrich Heiler, *Urkirche und Ostkirche*, München 1937, p. 128, n. 2, p. 132, n. 9. În enciclopediile teologice la articolele despre schismă, patriarhul Fotie, papa Nicolae I, patriarhul Mihail Cerularie, papa Leon IX, cardinalul Humbert. Bibliografie utilă la F. Dvornik, *Les Slaves, Byzance et Rome au IX-e siècle*, Paris 1926, pp. 323-343. Alexander Chartellieri, *Der Aufstieg des Papsttums im Rahmen der Weltgeschichte 1047-1095*,

München und Berlin 1936, pp. XIX-XLIII. Louis Bréhier, *Vie et mort de Byzance* (Bibliothèque de synthèse historique. L., évolution de l., humanité), Paris 1947, pp. 117-126 note, pp. 262-266 note.

(NOTE)

¹ De văzut, la sfârșit, bibliografia generală

² L. Duchesne, *Les premiers temps de l'état pontifical*, pp. 305-349.

³ Bibliografie privitoare la situația din sudul Italiei, la Ch. J. Hefele-Leclercq, *op. cit.*, t. IV, 2, pp. 1087-1088, n.

⁴ Charles Diehl, *Les quatre marigés de l'empereur Léon le Sage*, în *Figures byzantines. Première série*, ed. 9, Paris 1922, pp. 181-215.

⁵ Ch. J. Hefele-Dom H. Leclercq, *op. cit.*, t. IV, 2, pp. 750-751.

⁶ Prin «tomul unirii», Mansi XVIII, col. 334.

⁷ Comp. L. Duchesne, *Eglises séparées*, p. 219: «Au X-e siècle, on voit encore le pape mêlé aux affaires byzantines; mais ses alliances lui font moins d'honneur, et le rôle qu'il accepte de jouer est aussi peu propre que possible à le relever dans la considération des personnes religieuses».

⁸ Același, în *Les premiers temps de l'état pontifical*, pp. 329-330.

⁹ M. Jugie, *Le schisme byzantin. Aperçu historique et doctrinal*, p. 165, cu trimitere la G. Schlumberger, *L'épopée byzantine à la fin du X-e siècle*, t. I, Paris 1896, pp. 263-275.

¹⁰ L. Duchesne, *Les premiers temps de l'état pontifical*, pp. 359-361. Silvio Solero, *Storia dei Papi*, vol. II, Torino 1938, pp. 364-365. A. Fr. Gfrörer, *Byzantinische geschichten*, von J. B. Weiss, III Band, Graz 1877, p. 100; același, în *Papst Gregorius VII und sein Zeitalter*, V. B. Schaffhausen, pp. 547, 555 sq., 591, 646-649.

¹¹ Portret interesant la Alb. Hauck, *Kirchengeschichte Deutschlands*, III Teil, ed. 5, Leipzig 1920, pp. 255-258, 435, Hauck se îndoiește însă de dorința lui Otto III de a se stabili la Roma, a cărei climă nu-i convenea (p. 256).

¹² Ch. J. Hefele-Dom H. Leclercq, *op. cit.*, t. IV, 2, pp. 861-863 (text și note).

¹³ Recunoaște A. Pichler, în *Geschichte der Kirchlichen Trennung zwischen dem Orient und Occident*, I Band, München 1864, pp. 211, 37.

¹⁴ Instructiv Alb. Hauck despre politica religioasă a împăraților germani (*op. cit.*, t. III, pp. 255-273 (Otto III), 516-541 (Henric II)).

¹⁵ Hergenroether, *Photius, Patriarch von Constantinopel*, vol. III p. 717.

¹⁶ Aug. Fr. Gfrörer, *op. cit.*, III, pp. 101-102.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 104-105. M. Jugie, *Le schisme byzantin. Aperçu historique et doctrinal*, p. 166.

¹⁸ Așa Gfrörer, *op. cit.*, p. 107.

¹⁹ *Ibidem*, p. 108.

²⁰ La M. Jugie, *Theologia dogmatica christianorum orientalium*, t. I, p. 266, n. 2; același, *Le schisme byzantin. Aperçu historique et doctrinal*, p. 166, n. 3.

²¹ Κατάλογος ιστορικός των πρώτων επισκόπων και των επεξής πατριαρχών της εν Κωνσταντινουπόλει αγίας και μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, ed. 2, Atena 1884, pp. 61-62.

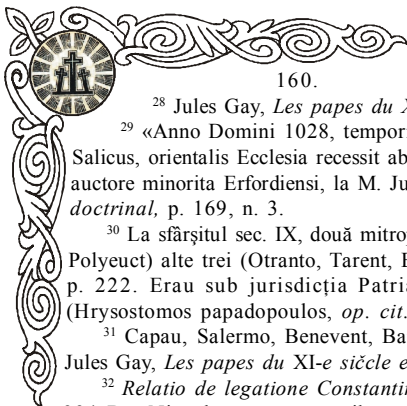
²² J. Hergenroether, *Photius, Patriarch von Constantinopel*, t. II, p. 279.

²³ Berno, abate de Reichenau, *Libellus de quibusdam rebus ad missae officium pertinentibus*, cap. II, în Migne, P. L. CXLII, col. 1060 D-1061 A.

²⁴ Rodulfus Glaber, *Historiarum sui temporis*, lib. IV, cap. I, în Migne P.L. CXLII, col. 670-671 A.

²⁵ *Ibidem*, col. 670-672. Hugo Flaviniacensis, *Chronicon*, lib. II, 17, în Migne, P.L. CLIV, col. 240D-241AC.

160.

²⁶ *Op. cit.*, t. IV, 2, p. 1087.²⁷ Comp. E Caspar, *op. cit.*, t. II, pp. 159-²⁸ Jules Gay, *Les papes du XI-e siècle et chrétienté*, p. 163.²⁹ «Anno Domini 1028, temporibus hujus imperatoris Conradi, qui vocabatur Salicus, orientalis Ecclesia recessit ab obedientia sedis apostolicae», *Chronica minor*, auctore minorita Erfordiensis, la M. Jugie, *Le schisme byzantin. Aperçu historique et doctrinal*, p. 169, n. 3.³⁰ La sfârșitul sec. IX, două mitropolii (Regio și Santa Severina); în sec. X (patr. Polyeuct) alte trei (Otranto, Tarent, Brindisi), vezi L. Duchesne, *Eglises séparées*, p. 222. Erau sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinople 31 de episcopii (Hrysostomos papadopoulos, *op. cit.*, pagina 189).³¹ Capau, Salerno, Benevent, Bari, Neapole, Sorrento, Amalfi, *ibidem*, vezi și Jules Gay, *Les papes du XI-e siècle et la chrétienté*, p. 151.³² *Relatio de legatione Constantinopolitana*, 62, în Migne, P. L. CXXXVI, col.

934 B: «Nicephorus cum omnibus ecclesiis homo sit impius, livore, quo in vos abundat, Constantinopolitano patriarchae praecepit, ut Hydrontinam (Otranto) ecclesiam in archiepiscopatus honorum dilatet, nec permittat in omnia Apulia sau Calabria latine amplius, sed graece divina mysteria celebrare». Motivul indicat este simonia papilor care au vândut pe Sf. Duh. Polyeuct a dat arhiepiscopului de Otranto dreptul de a hirotoni episcopi în orașe unde avea acces drept papa, ceea ce nu trebuia să facă, pentru că ...episcopul de Constantinople este supus Bisericii romane și nu poate folosi pallium fără permisiunea papei! (B-C).

³³ Bibliografie la Ch. J. Hefele-Dom H: Leclercq, *op. cit.*, t. IV, 2, pp. 995-998, note. Alb. Haucq, *op. cit.*, III, pp. 595-598, 616-618 (portret); Jules Gay, *Les papes du XI-e siècle et la chrétienté*, pp. 135-147.³⁴ Hotărârile sinoadelor și critica unor scriitori contemporani în deosebi Petru Damian (Migne, P.L. CXLIV și CXLV, și Humbert (Migne, P.L. CXLIII), dau știri edificatoare asupra situației. Descrieri interesante la Augustin Fliche, *Etudes sur la polémique religieuse à l'époque de Grégoire VII*. Les prégrégoriens. Paris 1916, pp. 2-15; L-abbé Eugène Martin, *Saint Léon* (Coll. «Les Saints»), ed. 2, Paris 1904, pp. 1-32; Albert Dufourcq, *Histoire ancienne de l'Eglise*, t. V, *Le christianisme et les barbares*, ed. 4, Paris, pp. 246-281.³⁵ Louis Halphen, *L'essor de l'Europe (XI-e-XIII-e siècles)*, în *Peuples et civilisations, Histoire générale*, VI, Paris 1932, p. 30.³⁶ Albert Dufourcq, *Histoire moderne de l'Eglise. Le christianisme et l'organisation feudale* (1039-1300), ed. 4, Paris 1924, p. 30.³⁷ L'abbé Eugène Martin, *op. cit.*, p. 31.³⁸ Despre importanța acestor lucruri în istoria schismei am scris Διατί επετέθη κατά των Λατίνων ό πατριαρχης: Μιχαήλ Κηρουλάριος (1053); De ce a atacat patriarhul Mihail Cerularie pe latini (1053)? În Έναίσιμα, volum omagial pentru arhiepiscopul Hrysostomos Papadopoulos, Atena 1931, pp. 367-388.³⁹ Hrysostomos Papadopoulos, *op. cit.*, p. 188.⁴⁰ În Migne, P. G. CXX, col. 835-844.⁴¹ În Migne, P. G. CXX, col. 1011-1022.⁴² Vezi Ch. J. Hefele-Dom H. Leclercq, *op. cit.*, t. IV, 2, p. 1091 și n. 2, care citează pe L. Bréhier, *Le schisme oriental du XI-e siècle*, p. 97: «Tel fut l'assaut que Michel Cérularie dirigea contre l'Eglise romaine. Il lui déclara la guerre volontairement; toutes les injures qu'il adressa, toutes les violences auxquelles il se porta étaient depuis longtemps préméditées... Il n'attaqua pas Rome comme jadis Photius pour se défendre lui-même; il crut venu le moment de la séparation et voulut l'imposer à tous », *ibidem*, pp. 1093-1094, n. 4.

⁴³ În Migne, P. L. CXLIII, col. 744-769.

⁴⁴ În Migne, P. L. CXLIII, col. 773-777, către patriarh, col. 777-781, către împărat.

⁴⁵ Un fel de cravașă, cu care erau loviți peste mână copiii și sclavii, E. Amann zice: «Céroulaire se présentait le rameau d'olivier à la main; on lui montrait la férule», art. *Michel Céroulaire*, în *op. cit.*, t. XI, 2, col. 1689.

⁴⁶ *Le schisme oriental au XI-e siècle*, p. 107.

⁴⁷ L. Bréhier, 15 iulie (de asemenea Hrysostomos Papadopoulos, în *op. cit.*, p. 198); data indicată de Humbert este a XVII-a calendă a lui august (16 iulie), într-o sâmbătă (Migne, P. L. CXLIII, col. 1001, III), Paștile au căzut în 1054 la 3 aprilie; ziua de 16 iulie cădea într-o sâmbătă, cum spune cardinalul.

⁴⁸ Tradus de mine în *Studii Teologice*, publicație a Facultății de Teologie din București, an. II (1931), nr. 2, pp. (35) 39-46: *Sentința de excomunicare de la 16 iulie 1054, II. Versiunea latină*. În Migne, P. L. CXLIII, col. 1001-1004.

⁴⁹ Humbert se contrazicea cu patimă; mai târziu el a recunoscut în scrierea sa *Adversus Simoniacos* (Migne, P. L. CXLIII), că la greci nu se practica simonia, care în Apus era o plagă.

⁵⁰ «Sicut Pneumatomachi vel Theumachi absciderunt a symbolo Spiritus Sancti processionem a Filio», în loc. cit. col. 1003 B.

⁵¹ În traducerea greacă numit Nichifor (vezi Anton Michel, *Humbert und Kerularios*, II. Teil, p. 142, n. 6), acuzat de cardinal din auzite că a călcat în picioare hostia latină consacrată, ca fiind azimă.

⁵² Edictul sinodal, Migne, P. G. CXX, col. 745.

⁵³ Actul sinodal, în Migne, P. G. CXX, col. 736-748; tradus de mine în *Studii Teologice*, an II (1931), nr. 2, pp. 53-64 (pentru celelalte ediții, vezi p. 53).

⁵⁴ Edictul sinodal, Migne P. G. CXX, col. 745 C.

⁵⁵ Leon IX a spus adesea aceasta și zicea : «Necesse habemus omnibus omnia esse omnibusque benefacere», Alb. Hauck, *op. cit.*, III, p. 614, n. 2.

⁵⁶ Mansi, XIX, col. 738.

⁵⁷ J. Langen, *Geschichte der römischen Kirche von nikolaus I bis Gregor VII*, III, Band, Bonn 1892, p. 471, sq. 472.

⁵⁸ *Op. cit.*, III, p. 614.

⁵⁹ W. Norden, *Das Papsttum und Byzanz. Die Trennung der beiden Mächte und das Problem ihrer Wiedervereinigung*, Berlin 1903, p. 23.

⁶⁰ M. Jugie, *Le schisme byzantin. Aperçu historique et doctrinal*, p. 230; art. *Schisme byzantin*, în *op. cit.*, t. XIV, 1355; art. *Le schisme de Michel Céroulaire*, în rev. *Echos d'Orient*, an. 40, nr. 188 (oct. –dec. 1937), pp. 453, 460; E. Herman, *I Legati inviati da Leone IX nel 1054 a Cpli erano autorizzati a scomunicare il patriarca Michele Cerulario?*, în *Orientalia Christiana periodica*, 8 (1942), pp. 209-218.

⁶¹ A. Michel, art. *Die Rechtsgültigkeit des römischen Bannes gegen Michael Kerularios*, în rev. *Byzantinische Zeitschrift*, 42. B. 1 (1942), pp. 193-205.

⁶² *Les papes du XI-e siècle et la chrétienté*, pp. 166-167.

⁶³ Foarte important pentru legăturile viitoare ale papilor cu normanzii și pentru situația acestora în Italia; vezi Ch. J. Hefele-Dom Leclercq, *op. cit.*, IV, 2, pp. 1180-1190. Acordul de la Melfi era urmarea înfrângerii lui Leon IX; vezi Lothar von Heinemann, *Geschichte der Normannen in Unteritalien und Sizilien*, I, Leipzig, 1894, pp. 153-189: Die Verbindung der Normannen mit dem Papstthume.

⁶⁴ Mai multe, în articolul meu: *Cucerirea Constantinopolului de către latini ca mijloc de unire a Bisericii* (sec. XI-XIV), în *Studii Teologice*, an. I (1929), pp. 48-132.

Vizita papei în Cipru va provoca sminteală în sufletele credincioșilor

Interviu cu Mitropolitul Athanasios de Lemesou

realizat de Antigona Solomonidou Drousiotou

Mitropolitul Athanasios de Lemesou își delimitează poziția sa de poziția oficială a Bisericii Cipriote referitoare la vizita papei Benedict în Cipru. Declară cu curaj că este împotriva, argumentând că papismul este o erezie și că această vizită a întâistătorului Bisericii Catolice va scandaliza sufletele nevinovaților creștini binecredincioși. În același timp, subliniază că nu trebuie să aibă loc nicio necuviință, nicio grosolanie, niciun comportament urât. Cu toate acestea, el însuși declară că nu va fi prezent la manifestațiile primirii.

De ce scandalizează Biserica și turma ei de apropiata vizită în insulă a papei Benedict al XVI – lea?

Cred că vizita papei în Cipru va crea destule probleme de conștiință multor creștini evlavioși. Ar fi fost mai bine să nu vină, pentru că eu cred că nu ne va folosi cu nimic, în primul rând pentru că n-am văzut până acum vreo intervenție pozitivă a Vaticanului în ceea ce privește chestiunile noastre etnice. Deja a provocat o mare neliniște de care nu aveam nevoie în aceste clipe.

Suntem în pericol din cauza a ceva?

Nu zic că suntem în pericol că vine papa; noi nu ne vom trăda credința noastră, nici nu va cădea Biserica Ortodoxă. Mai simplu, a dat pretext diferitelor cercuri ale vechilor calendariști să ne judece că suntem îngăduitori, că am cedat de la principiile credinței ortodoxe și s-au creat destule semne de întrebare la suficient de multă lume. Desigur, papa a fost invitat de către președintele statului și arhiepiscopul și-a dat consimțământul.

Ați discutat subiectul acesta în Sfântul Sinod?

La ultimul Sfânt Sinod s-a pus problema prezenței noastre sau nu la manifestările cu papa. Eu am refuzat să fiu prezent și am spus că nu am știut nimic. Am aflat de venirea papei din ziare.

De obicei aflați noutățile din ziare?

Arhiepiscopul Ciprului are privilegii largite și desigur nu vrem să intre în datele noastre. Ne păstrăm însă dreptul nostru personal să spunem că nu am știut că va veni papa și că, dacă ne-ar fi întrebat, eu personal aș fi declarat nu, deoarece va crea sminteală în sufletele nevinovaților și evlavioșilor creștini ortodocși, așa cum și vedem că se întâmplă.

Nu trebuie să existe o comunicare între Biserici? Trăim în secolul XXI, suntem în Uniunea Europeană...

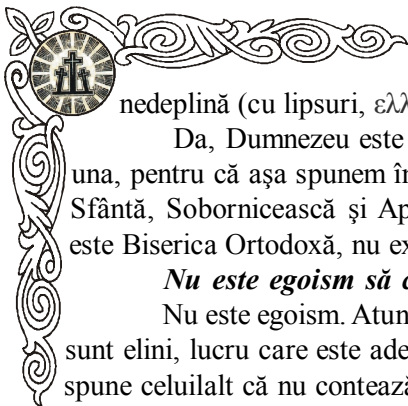
Dialoguri putem să întreținem cu orice om și cu atât mai mult cu eterodocșii și cu cei de alte religii. Altceva este să ai dialog și altceva să-l primești pe papa ca episcop canonic, care pentru noi, ortodocșii, este eretic, despărțit de Biserică și deci nici episcop nu este.

Din pricina schismei?

A fost înlăturat acum zece secole din Biserică, nu este episcop canonic, nu are nicio legătură cu realitatea Bisericii lui Hristos celei Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească. Una e să-l primești ca episcop canonic și altceva să dialoghezi cu el ca eterodox, cu scopul de a-i descoperi adevărul credinței și predaniei ortodoxe.

Patriarhul ecumenic s-a întâlnit cu papa și a început un dialog între Biserici. Așa cum am spus, dialogul nu este un lucru rău când se face în condiții corecte (sănătoase), dar este greșit să spunem acelor oameni că îi recunoaștem ca Biserică, că-l recunoaștem pe papa ca episcop, ca frate al nostru întru Hristos prin preoție și în credință. Acest lucru nu pot să-l accept, pentru că am spune minciuni, deoarece toți Sfinții Părinți învață cu acrivie contrariul. Papismul este erezie și cauza multor altor erezii care astăzi necăjesc lumea. Un sfânt contemporan, Sfântul Iustin Popovici, a spus că în istoria neamului omenesc au existat trei căderi tragice: a celui întâi zidit, **Adam**, a ucenicului lui Hristos, **Iuda**, și a **papei**, care, din prim episcop al Bisericii cum era, a căzut din credința apostolică, a fost despărțit de Biserica cea canonică și a târât după el o mulțime de oameni până astăzi.

Papa ce zice despre ortodocși?

Papa a spus despre noi, ortodocșii, că suntem o Biserică nedeplină (cu lipsuri, ελλιπής). Dumnezeu unul este.

Da, Dumnezeu este unul și Biserica lui Dumnezeu este una, pentru că așa spunem în Simbolul de Credință: „Întru Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică”. Această Una este Biserica Ortodoxă, nu există mai multe Biserici.

Nu este egoism să considerăm că doar noi suntem?

Nu este egoism. Atunci când, de pildă, spui că italienii nu sunt elini, lucru care este adevărat, nu-l insulti pe celălalt. Dar a spune celui alt că nu contează că ești catolic și că toți aparținem aceleiași Biserici, asta înseamnă să-mi bat joc de el, din moment ce toți Sfinții Părinți ne învață că Una este Sfânta, Sobornicească și Apostolească Biserică a lui Hristos.

De ce este a noastră această Biserică și nu cea a papei?

Pentru că Biserica Ortodoxă păstrează până astăzi credința Apostolilor și experiența Proorocilor neclintită. Papistașii (romano-catolicii), din nefericire, după ce au căzut din Biserică, au adăugat multe dogme eretice în credința lor, au schimbat Simbolul de Credință și, mai presus de toate, au făcut din papa reprezentantul prin excelență și unic al lui Dumnezeu pe pământ. Papa - spun ei - că este infailibil și că cine nu are comuniune cu papa nu are comuniune cu Dumnezeu. Oficial învață acestea, prin Conciliile lor.

Când adaugi în Simbolul de credință (Crez) lucruri pe care Sfinții Părinți nu le-au scris și multe alte erezii (κακοδοξίες), e o erezie. Aceasta este realitatea.

Biserica Ortodoxă cum îi tratează pe eretici?

Cu multă dragoste. Îl iubim pe papa, îi iubim pe papistași, după cum îi iubim pe toți oamenii, nu îi disprețuim, nu îi respingem ca persoane, dar nu acceptăm erezia, nu acceptăm erezia (reaua-slăvire), nu acceptăm rățăcirile. Pentru că îi iubim, trebuie să le spunem adevărul.

Dar fiecare are adevărul lui.

Tocmai de aceea are loc dialogul, pentru a se demonstra pe baza izvoarelor istorice care Biserică a păstrat credința apostolică și experiența apostolică a sfinților.

Credeți că dialogul poate aduce vreun rezultat?

Poate, dacă se desfășoară corect și cu condiții corecte. Din nefericire însă, așa cum se face astăzi, nu oferă vreun rezultat, de aceea dialoghează de atâția ani și nu am ajuns la nimic.

Fiecare se ascultă pe el însuși?

Trebuie să dialogheze ghidați de Sfânta Scriptură, cu smerenie și iubire și cu scopul de a demonstra adevărul lui Hristos. Atunci, toate pot să se întâmple cu ușurință.

Dialogul nu se desfășoară cu smerenie și dragoste?

Nu știu, nu particip la dialoguri, dar din hotărârile care se emit, nu am văzut urmări importante. Dacă nu sunt de acord, nu înseamnă că produc dezordine și sunt în afara Bisericii.

Există o mișcare care pune în circulație cărți împotriva papei și pregătește manifestații de protest.

Cu toate acestea nu sunt de acord. Nici nu trebuie să se întâmple vreo necuviință, vreo grosolănie, vreun comportament urât. Dar una e să-ți spui părerea - doar trăim într-un stat democratic - și altceva să întreprinzi acțiuni necuviincioase. Cu curaj și înaintea tuturor spun: Eu nu sunt de acord cu venirea papei în Cipru și spun din tot sufletul meu că papa este eretic, nu este episcop, nu este creștin ortodox și acestea le zic Sfinții Părinți. Dacă greșesc, sunt gata să primesc mustrare, dar în baza Sfinților Părinți, nu în baza mentalității globalizării; dar nu înseamnă că, deoarece nu sunt de acord, produc neorânduială și sunt în afara Bisericii.

Prin declarația Înaltpreasfinției Voastre nu turnați gaz peste foc celor care deja s-au smintit de venirea papei?

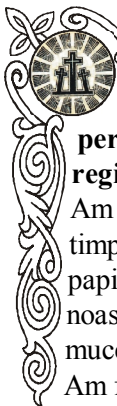
Noi, tot ce avem de spus, o spunem cu toată responsabilitatea și sinceritatea, nu turnăm gaz peste foc, dar nu vreau să mă prezinte ca pe unul care aș fi de acord și că aș accepta prezența papei în Cipru fără probleme de conștiință. Arhiepiscopul, în Sinod, într-un mod foarte democratic a luat act de faptul că noi nu suntem de acord.

Ați fost de acord cu vizita Arhiepiscopului la Vatican?

Nu am fost întrebat, dar nu e obligatoriu să ne întrebe. Am aflat din ziare. Ce a adus vizita sa la Vatican?

Nu știu. Nu v-a informat?

Ne-a informat, dar eu personal nu am arătat un interes deosebit. Papa întotdeauna spune cuvinte formale și formaliste, așa cum

va spune și acum când va veni în Cipru; dar, în realitate nu va face nimic, pentru că **nu este conducător al Bisericii, ci o persoană politică care nu poate să vină în contradicție cu regimurile politice.** Când papa a apărut Biserica Ortodoxă? Am avut atâtea ocupanți. Când ne-a apărut? Ca să nu spun că în timpul franco-crației (dominației catolice) am suferit din partea papilor și a bulelor emise de ei, prin care au urmărit dispariția noastră. În seara aceasta am sărbătorit pe cei treisprezece cuvioși mucenici din Kadara, care au fost uciși la porunca Vaticanului. Am fost timp de 400 de ani sub sclavie în timpul francocrației. A fost mai rea decât turcografia. Dar nu că mă întorc înapoi, motivele pentru care mă opun astăzi sunt pur teologice. Când am fost hirotoniți episcopi, am jurat să păzim credința ortodoxă.

Preoții care-l vor primi pe papa, nu vor păzi credința ortodoxă?

Apostolul Pavel a spus că acela care mănâncă idolotite (cărniuri jertfite idolilor) să nu judece pe cel care nu mănâncă. Așa și eu: nu-i condemn pe cei care vor fi prezenți, dar nici nu vreau să fiu condamnat pentru că nu voi fi prezent.

Vaticanul nu întreprinde acțiuni întâmplătoare

Duminica trecută a fost citită în Biserici o enciclică din partea Sfântului Sinod în care se menționau la sfârșit, nominal, toți Episcopii

Noi toți am hotărât să se emită o enciclică către popor, pentru a-l ajuta să rămână unit cu Biserica, să nu-i asculte pe vechii calendariști care vor să rupă poporul de Biserica canonică. Ceea ce nu s-a clarificat este faptul că nu toți suntem de acord cu invitația făcută papei.

De ce credeți că vine papa în Cipru?

Așa după cum știți, catolicii trec printr-o mare criză, cu toate aceste scandaluri care văd lumina publicității.

Pederastia?

Nu vreau să vorbesc despre asta, dar în fiecare zi, presa publică lucruri groaznice. Nu judec, dar papa crede că e primul și unicul vicar a lui Hristos pe pământ, și de aceea face astfel de misiuni.

A spus că vrea să facă un pelerinaj, mergând pe urmele Apostolului Pavel

Doar că Apostolul Pavel nu s-a plimbat cu un automobil blindat de 500 000 de euro, cum am citit că se va cumpăra de către guvernul cipriot, ca să-l plimbe două zile prin Cipru pe papa. Eu personal m-am scandalizat de această știre, și am spus că un automobil blindat nu e potrivit pentru vicarul lui Hristos. În mijlocul crizei economice să se pună tot pe umerii poporului aceste costuri.

Comunicatul reprezentanților papali spune că papa vine în Cipru pentru promovarea principiilor și valorilor umane și creștine și că vrea să pășească pe urmele Apostolului Pavel, iar într-un spirit de fraternitate să se întâlnească cu Biserica Ortodoxă, având bune intenții

Nu ne îndoim de bunele lui intenții, măcar de-ar fi așa, măcar să se asemeze Apostolului Pavel și să întâlnească bogăția Bisericii Ortodoxe. Ne rugăm să se întoarcă în Biserica Ortodoxă și să redevină episcop ortodox așa cum era înainte de Schismă. Aceasta e unica modalitate de unire și cea recomandată.

Ce credeți că se ascunde în spate?

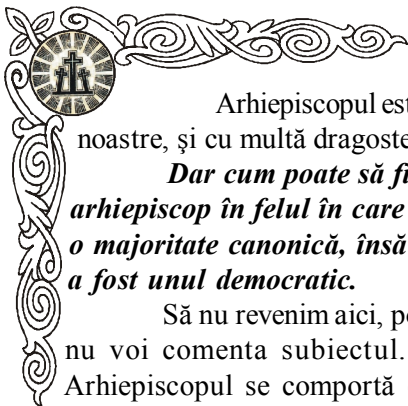
Vaticanul nu întreprinde acțiuni întâmplătoare, nici mișcări neprofitabile. Orice ieșire a oricărui papă are ca scop să-l prezinte ca lider mondial al creștinismului. În această clipă nu este nici măcar episcop canonic, nici ortodox, așadar nu are nici un motiv să se prezinte ca prim episcop.

Pot să se ascundă interese politice?

Nu știu. Cred că nu vom avea niciun folos politic din vizita papei, ci doar foarte multe cheltuieli și o tulburare în conștiințele credincioșilor.

Arhiepiscopul a spus că toți aceia care nu sunt de acord se vor așeza pe ei înșiși în afara Bisericii.

Nu am în față declarațiile Preafericitului, dar nu cred că cel care nu este de acord cu vizita papei se situează în afara Bisericii. Eu nu sunt de acord și declar asta cu curaj și nu sunt în afara Bisericii. Biserica, precum însuși Arhiepiscopul subliniază, are un regim democratic și una e să nu fim de acord politicos și altceva să provocăm neorânduiri. Arhiepiscopul își cunoaște foarte bine limitele.

Sfântul Sinod acceptă alt punct de vedere?

Arhiepiscopul este un om democrat și respectă opiniile noastre, și cu multă dragoste ne întâmpină pe toți.

Dar cum poate să fie democrat un om care a fost ales arhiepiscop în felul în care a fost ales? Formal a fost ales cu o majoritate canonică, însă în realitate modul alegerii lui nu a fost unul democratic.

Să nu revenim aici, poziția mea personală este delicată, și nu voi comenta subiectul. Pot însă să spun că, în Sinod, Arhiepiscopul se comportă cu noi democratic; nu simt că nu respectă opiniile noastre. Ne ascultă.

Și la sfârșit face ceea ce vrea

Nu, de multe ori cedează în fața opiniei Sinodului, chiar dacă el însuși are o altă opinie.

Noul Statut de Funcționare al Bisericii s-a făcut într-un mod democratic?

Nu l-a întocmit Arhiepiscopul, ci o comisie alcătuită din sinodali și s-a aprobat în Sfântul Sinod. Hotărârile se iau conform principiului majorității.

Ai impresia că a fost întocmit cu scopul de a vă exclude de la o eventuală revendicare a tronului arhiepiscopal

Doresc ca Dumnezeu să dea mulți ani arhiepiscopului și să nu aibă loc alegeri arhiepiscopale în curând.

El însuși a spus că va rămâne în tronul arhiepiscopal doar cinci ani, adică până la sfârșitul lui noiembrie 2011

Sfânta Scriptură spune că o mie de ani sunt ca o singură zi! Despre ce va face, trebuie să răspundă el însuși. Eu doresc să nu intrăm curând în aventura alegerilor arhiepiscopale. Fiecare arhiepiscop se alege de către pronia lui Dumnezeu și nu din perspective umane. Dacă Dumnezeu vrea să devină arhiepiscop X sau Y, mâine va deveni, chiar dacă noi oamenii vrem să-l împiedicăm. Scopul vieții noastre nu este să devenim arhiepiscopi.

Care este scopul vieții dumneavoastră?

Să ne mântuim, să fim aproape de Dumnezeu, să-L iubim pe Dumnezeu și pe frații noștri.

***Simțiți că Arhiepiscopul
încearcă să joace un rol de etnarh
al Bisericii?***

Nu cred că are o astfel de intenție. De altfel, el însuși, personal, a renunțat la titlul de etnarh din titulatură. Își cunoaște foarte bine limitele, dar îi pasă și își iubește patria.

De curând, chiar el a declarat că se încearcă, în mod organizat, știrbirea prestigiului și încrederii în Biserică sub pretextul îndatorării față de stat.

Dacă a vorbit în felul acesta, este o declarație foarte serioasă, care trebuie studiată și trebuie avută în vedere de către toți.

Sunteți de acord că Biserica trebuie să plătească vechile ei datorii către stat, cele 163 de milioane?

Nu fac parte din comisia care s-a ocupat cu tema aceasta. Dacă într-adevăr, în temeiul legii, Biserica este datoare statului, atunci trebuie să plătească. Dacă însă, legal, nu este datoare, atunci poate să trateze tema cu discernământ, având în vedere situația de criză prin care trece poporul nostru. Biserica este datoare să fie foarte atentă în declarațiile și acțiunile care ar putea provoca sensibilitatea publică. Dar de cealaltă parte, și statul e dator să fie clar și să nu păcălească poporul, zicând că Biserica nu plătește impozitele.

Păcălește poporul?

Când zice că Biserica nu plătește este greșit, pentru că Biserica plătește.

Mitropolia de Lemesou respinge sau nu impozitarea profiturilor capitalizabile ?

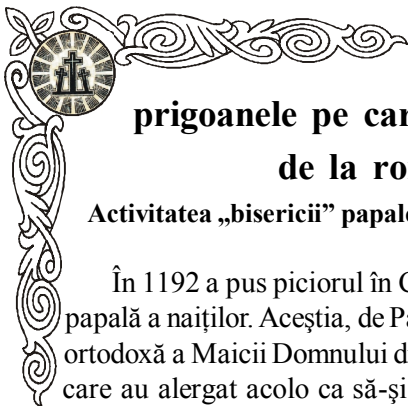
Eu nu cunosc acești termeni economici. Când vindem vreo proprietate, ne plătim în mod normal toate impozitele. Noi nu avem afaceri, care să ne aducă vreun câștig, noi nu avem hoteluri sau ateliere, nu am făcut investiții, de aceea și situația noastră economică e dezastruoasă.

De unde provin veniturile dvs.?

Din chiria unui imobil, din darurile oamenilor care iubesc Biserica și din vânzarea unor terenuri.

(traducere: Monahul Leontie,

sursa: <http://vatopaidi.wordpress.com/2010/05/23/η-επίσκεψη-πάπα-σκανδαλίζει-τους-πιστ/>)

Cipru

prigoanele pe care le-au suferit ortodocșii de la romano-catolici

Activitatea „bisericii” papale și a latinilor în Cipru (1192 – 1570)

În 1192 a pus piciorul în Cipru insensibila și întunecata tagmă papală a naiților. Aceștia, de Paștele aceleiași an, au ucis în biserica ortodoxă a Maicii Domnului din Levkosia femeile, copiii și bătrânii care au alergat acolo ca să-și salveze viețile de... spada lor.

Și dacă naiții au plecat curând, succesorii lor însă, luzinianii franco-latini au rămas 300 de ani prigonind cu mare cruzime Biserica Ortodoxă a Ciprului.

În zilele lor, Cipru a fost inundat de monahi de toate ordinele catolice. Catolicii au desființat cele 14 (15) jurisdicții episcopale ortodoxe ale Ciprului și, restrângându-le la 4, le-au pus sub jurisdicția „episcopilor” latini (romano-catolici), izgonind reședințele episcopilor ortodocși la sate.

În 1260, papa Alexandru a interzis alegerea unui nou Arhiepiscop al Ciprului.

Supunerea ortodocșilor față de papa era și ecleziastică, și economică. Episcopii ortodocși trebuiau să depună jurământ de credință față de papă. Alegerea preoților ortodocși trebuia să aibă acordul catolicilor.

Un exemplu grăitor al prigoanelor pe care le-au suferit ortodocșii de la catolici este mucenicia celor 13 monahi ortodocși din Kadara în 1231. Deoarece au refuzat să se supună papei, au fost aruncați în temniță timp de trei ani. Atât de groaznică a fost viața lor acolo, încât unul a murit în temniță. Trupul său a fost luat de catolici, care l-au târât inuman pe drumurile Levkosiei, și apoi l-au ars.

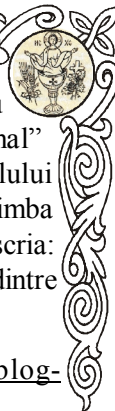
Celorlalți 12, după ce i-au legat de picioare, au dat drumul unor cai și mulari să-i târască pe drumurile Levkosiei și pe pietrișul din albia râului Pedieos, până când trupurile lor au fost sfâșiate. Apoi, au ars trupurile sfâșiate în piața Levkosiei, iar oasele lor le-au amestecat cu oase de animale, ca să nu le ia ortodocșii!

O prigoană aprigă împotriva ortodocșilor au dezlănțuit și urmașii luzinianilor, genovezii și venețienii. Înflăcărutul monah studit, Ioan Vrienios, care a vizitat Ciprul în anul 1405 din partea Patriarhiei

Ecumenice, întorcându-se în Constantinopol, zugrăvea în cele mai negre culori calvarul ortodocșilor elino-ciprioți care trăiau sub jugul franco-latinilor (romano-catolici). „În mod normal” ortodocșii ar fi trebuit să fi dispărut de pe insula Apostolului Barnaba. Cu toate acestea ei și-au păstrat și naționalismul și limba și Ortodoxia. Călătorul englez Goludovici, de religie catolică, scria: „Ciprioții se disting prin a fi cei mai inflexibili și încăpățânați dintre toți elinii în ceea ce privește credința și naționalismul lor”.

(traducere I.F., http://aktines.blogspot.com/2010/05/blog-post_9141.html)

Simone, Mă iubești?

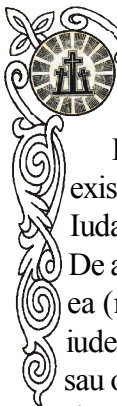
„...oarecând, *întorcându-te [la Mine], întărește pe frații tăi*”

Ioan Cișmileanu

„În istoria neamului omenesc sunt trei căderi însemnate: a lui Adam, a lui Iuda și a papei” - Sf. Iustin Popovici, +1979

Care este Biserica cea adevărată? Într-o lume liberă, a alege una din mai multe posibilități este un lucru obișnuit. Dar în ziua de azi, a manipulărilor și înșelătoriilor, a discerne binele de rău și a alege binele este un lucru din ce în ce mai greu. Or, în viața religioasă, acest lucru este esențial. Care este biserica cea bună, cea adevărată, cea mântuitoare? Toate bisericile creștine? Toate bisericile apostolice? Biserica națională? Cea în care ai fost botezat? Cea în care ai trecut prin urmarea soțului/soției? Nu, ci **Biserica care a păstrat neschimbată dreapta credință**, așa cum ne-a fost *dată de Domnul Hristos* și apoi de Duhul Adevărului (In. 16, 13), *de Duhul Sfânt care a vorbit prin sfinți și prin sinoadele ecumenice*, ale căror hotărâri au fost acceptate de *întreaga Biserică* (sinod, cler și credincioși), adică Biserica care

(orto-doxă) așa cum ne-a fost dată prin *Sfânta Scriptură și Sfânta*

Tradiție. Aceasta este una singură: Biserica Ortodoxă.

Desigur însă, așa cum nu există om fără de păcate, tot așa nu există biserică fără iude, și așa este și Biserica Ortodoxă. Dar nu Iuda cel spânzurat a creat Biserica, ci Hristos cel răstignit și înviat. De aceea, Biserica nu trebuie aleasă după faptele oamenilor din ea (mai ales dacă suntem înclinați să vedem mai lesne faptele iudelor, nu ale sfinților), nici după originea ei apuseană (romană) sau orientală (slavă, greacă) și nici după limba vorbită (latină sau slavă). Au și acestea (ce țin de *oameni*) importanța lor pentru mântuire, dar când alegem Biserica, alegem dreapta credință, care e *de la Dumnezeu*: „*căci în har sunteți mântuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu; nu din fapte, ca să nu se laude nimeni*” (Ef.2, 8-9). Pentru un creștin, este important mai întâi a alege credința cea dreaptă și respectiv Biserica cea mântuitoare, și abia apoi faptele devin importante pentru mântuire: „*Vrei însă să înțelegi, omule nesocotit, că credința fără de fapte moartă este? ...Căci precum trupul fără suflet mort este, astfel și credința fără de fapte, moartă este*” (Iac.2, 20,26). Căci dacă am ales o credință eretică și faptele din credință pot fi eretice și spre osândă, nu spre mântuire.

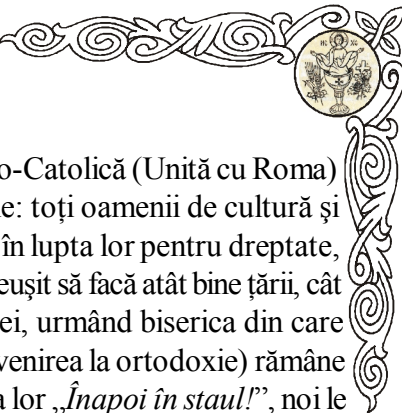
Alege deci întâi Biserica Ortodoxă și dreapta ei credință, apoi străduiește-te ca, din credință, să faci fapte bune (Tit.3, 8; Filim.1, 6) și, cu timpul, vei vedea că faptele bune le vei face de la sine: „*pentru că a Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele*” (Ef.2, 10;) și deoarece „*credința este lucrătoare prin iubire*” (Gal.5, 6).

Alege Biserica Ortodoxă, pe care nici „*porțile iadului nu o vor birui*” (Mt. 16, 18), așa cum nu au biruit-o nici ereticii și nici stăpânirile ce s-au succedat, ci au întărit-o! Biserica este biruită atunci când își schimbă credința (dată de *Dumnezeu*) după cum vrea *lumea*, pentru a fi pe plac lumii, nu lui Dumnezeu. Dar, de multe ori, pentru a fi pe plac lui Dumnezeu, lupta este până la sânge. Așa a

fost lupta românilor ortodocși timp

de sute de ani. Și așa va fi până la sfârșitul vremurilor, căci neadormiți sunt viermii ereziilor și ai stăpânirilor.

Dacă vorbim de Biserica Greco-Catolică (Unită cu Roma) din România, o realitate se impune: toți oamenii de cultură și politicienii români greco-catolici, în lupta lor pentru dreptate, libertate și unitate națională, nu au reușit să facă atât bine țării, cât rău și câtă dezbinare au făcut tot ei, urmând biserica din care făceau parte! De aceea, unirea (revenirea la ortodoxie) rămâne cea mai bună soluție, iar la porunca lor „*Înapoi în staul!*”, noi le răspundem și îi rugăm „*Înapoi la Hristos!*”. Căci dreapta credință ne arată că *a fi unit cu papa înseamnă a fi dezbinat cu Hristos*, iar realitatea istorică ne arată că *a fi unit cu Roma înseamnă a fi dezbinat cu România*. Cu alte cuvinte, în problemele esențiale, uniții au fost și sunt *mai întâi cu papa și apoi cu Hristos* (și cine nu-L pune pe Dumnezeu pe primul loc, nu-L pune pe nici un loc) și au fost și sunt *mai întâi uniți și apoi români*.

La început, Biserica Greco-Catolică a fost ca un „mistreț în via Domnului” (în Biserica Ortodoxă), iar acum este ca o sită prin care sunt cernuți românii ortodocși. Cei care rămân în sită (în biserica greco-catolică) sunt cei care intraseră în Biserica Ortodoxă fără „haină de nuntă” și pe care Mirele i-a dat afară. Îmbrăcați haina de nuntă (*haina cea dintâi* – Lc. 15, 22) și intrați din nou. Vă așteptăm cu nădejde și cu bucurie.

Nu toți din Biserica Ortodoxă se mântuiesc, dar ea este poarta raiului. Este cea mai strâmtă poartă, dar este așa pentru ca nici cei preatrupești să nu poată intra în rai și pentru ca nici Lumina din rai să nu vină să ne veteme cât suntem preatrupești. Și, cu cât ne apropiem de poartă, cu atât ne luminăm și din preatrupești devenim duhovnicești.

Căderea papei și... întoarcerea lui. Am putea spune că, observând diavolul dorința de slavă a papei, care se considera cap al Bisericii (asemenea lui Hristos ca putere, nu și ca dragoste și smerenie), l-a supus celor trei ispite, așa cum L-a ispitit și pe Iisus. Dar, cel puțin la ispita măreției, a puterii lumești (a

stăpânirii tuturor *împărățiilor lumii*), papa nu a rezistat așa cum a rezistat Iisus. („*Din nou diavolul L-a dus pe un munte foarte înalt și I-a arătat toate împărățiile lumii și slava lor. Și I-a zis Lui: Acestea toate Ți le voi da Ție, dacă vei cădea înaintea mea și Te vei închina mie. Atunci Iisus i-a zis: Piei, satano, căci scris este: “Domnului Dumnezeuului tău să te închini și Lui singur să-I slujești”. Atunci L-a lăsat diavolul și iată îngerii, venind la El, Îi slujeau*”- Mt.4 și Lc.4). Și, de fapt, orice apostol al lui Hristos, care-i urmează lui Hristos, trebuie să se aștepte să fie supus acestor 3 ispite căci: *Așa cum Tu M-ai trimis pe Mine în lume, tot astfel i-am trimis Eu pe ei în lume* – In. 17, 18.

Analizând versetele din Luca 22, 31-34 („*Și a zis Domnul: Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu **piară** credința ta. Și tu, oarecând, **întorcându-te**, întărește pe frații tăi. Iar el I-a zis: Doamne, cu Tine sunt gata să merg și în temniță și la moarte. Iar Iisus i-a zis: Zic ție, Petre, nu va cânta astăzi cocoșul, până ce de trei ori te vei lepăda de Mine, că nu Mă cunoști*”), trebuie remarcat că, atunci când Domnul i-a spus lui Petru că satana îi va cerne (încerca, ispiti), nu se referea de fapt la cele 3 lepădări înainte de cântatul cocoșului, acestea fiind doar o imagine-exemplu în mic a ceea ce se va întâmpla la scară mare (istorică), ci se referă la cele 3 ispitiri la care a fost supus și Iisus și la care urmașul lui Petru (papa) nu va rezista. Și tocmai pentru că nu va rezista, Domnul Hristos S-a rugat pentru el (*Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu **piară** credința ta. Și tu, oarecând, **întorcându-te**, întărește pe frații tăi*), iar după Înviere l-a întărit pe Petru, întrebându-l de trei ori (în vederea celor 3 ispitiri) “**Simone... Mă iubești?**” și poruncindu-i de 3 ori „Paște oile Mele” și „Urmează Mie” (In. 21, 15-19). L-a iertat pentru cele 3 lepădări și l-a și întărit pentru cele 3 ispitiri.

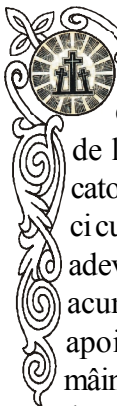
Fariseii catoliciei însă, au falsificat traducerea și respectiv interpretarea versetului „*Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu **piară** credința ta. Și tu, oarecând, **întorcându-te**, întărește pe*

*frații tăi”, în loc de „să nu piară” punând „să nu scadă”. Or, este o distanță de la cer la pământ, la propriu (!), deoarece credința aflată în pericol de a pieri este credința la limita ei cea mai de jos, cea mai slabă (Mt. 14, 30-31: Petru: *Doamne, scapă-mă!*; Iisus: *Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?*), pe când credința care nu scade, statornică, este la limita ei cea mai de sus. Dacă ar fi rămas statornică în credință (credința nescăzând), atunci a doua parte a versetului nu ar mai avea logică (*Și tu, oarecând, întorcându-te, întărește pe frații tăi*), căci dacă nu a scăzut în credință, nu trebuie nici să se **întoarcă** de unde a (s)căzut.*

Dar și aici viclenia rațiunii a fost incredibilă! Astfel, în loc de **întoarcerea** lui Petru **la Hristos**, la credința în Hristos (la credința dintâi, la dragostea dintâi), fariseii au spus că e vorba de faptul că Petru **s-a întors** (prin urmașii lui, papii) **în locul lui Hristos!** – vicar al lui Hristos. În actul prin care s-a promulgat dogma infailibilității papale (1870) este scris: „...*acest scaun al lui Petru rămâne totdeauna neatins de orice eroare, potrivit cu această dumnezeiască făgăduință a Domnului Mântuitorului Nostru, făcută principelui ucenicilor Săi: 'Eu m-am rugat pentru tine să nu scadă credința ta. Și tu, oarecând, întorcându-te, întărește pe frații tăi'. Acest dar al adevărului și al credinței care nu greșește [care nu scade] a fost așadar dumnezeiește atribuit lui Petru și urmașilor lui [papii]”* (sublinierile ne aparțin). Iată deci că la baza infailibilității papei stă o traducere falsă și o interpretare falsă, de unde rezultă și o infailibilitate falsă.

Atât Filioque, cât și primatul papal și infailibilitatea papală, au fost însă *5 soluții lumești/omenești* de rezolvare a unor probleme bisericești, lucru pe care catolicii onești îl recunosc. Aceste soluții lumești, justificabile pentru înțelepciunea omenească, dar nu și pentru cea dumnezeiască, au transformat și Biserica Catolică în ceva lumesc (ea nefiind din lume), au transformat-o cu timpul în societate civilă și de caritate, în stat chiar (având bănci, serviciu de spionaj – Opus Dei, diplomați etc.), dar odată devenită parte din lume,

Biserica Catolică nu a mai fost Trupul lui Hristos și deci nici capul ei nu mai e Hristos (om și Dumnezeu), ci doar un **om**: papa de la Roma. De aici și drama catolicilor și acum și a greco-catolicilor care, în cadrul Euharistiei, nu se împărtășesc cu Hristos, ci cu vicarul Lui, papa, nu se împărtășesc cu Hristos – Dumnezeu adevărat și om adevărat, ci doar cu un **om**! Un om care își pune acum pecetea pe faptele și gândurile catolicilor, pentru ca mai apoi să-și pună pecetea (numărul de om – Ap.13, 13-18) pe mâinile și frunțile lor. Încercați să înțelegeți ce înseamnă ca în loc de „mintea lui Hristos” să ai „mintea lui papa” sau ca în loc de „Nu eu trăiesc, ci Hristos trăiește în inima mea” să ai sentimentul că „Nu eu trăiesc, ci papa trăiește în inima mea” și veți înțelege consecințele trecerii la catolicism sau greco-catolicism.

Să luăm un exemplu concret și lămuritor privind Biserica Catolică, și anume declararea infailibilității papei. Prin câștigarea suveranității absolute a statelor, s-a considerat că libertatea și unitatea Bisericii Catolice este grav amenințată, adică Biserica Catolică ar fi urmat să se împartă în Biserici naționale aflate sub controlul statelor respective. Iar ca soluție (lumească) s-a găsit ca, suveranității absolute a statelor să i se opună suveranitatea absolută (din punct de vedere uman) a papei. Biserica Catolică devine astfel un Imperiu Mondial Spiritual (cum a și fost numită de unul din papi), iar papa un monarh absolut și infailibil, pe care nimeni din afară sau de deasupra Bisericii (guverne, parlamente, șefi de stat) nu îl poate împiedica să acționeze pentru menținerea independenței Bisericii și pentru satisfacerea nevoilor ei. În același timp, papa devine și proprietarul tuturor bunurilor deținute de Biserica Catolică din toată lumea. Dar cum bisericile locale se aflau pe teritoriul altor state, Vaticanul a pornit o acțiune de încheiere a unor contracte (concordate) cu aceste state, contracte prin care toate privilegiile (*drepturi, proprietăți*) obținute de Biserica Catolică (și, indirect, și de clericii ei și uneori chiar de credincioșii ei) ies de sub orice control democratic al

statului. Odată semnat acest concordat, statul nu-i mai poate anula nici un privilegiu (chiar antinațional fiind) fără acordul celeilalte părți semnatare: Vaticanul. Iată, într-adevăr, un mecanism politic infailibil, prin care **Biserica Catolică devine stat în stat** în orice țară, așa cum e Vaticanul în Italia. Și sunt destui puțincredincioși care sunt atrași de această perspectivă, dând întâietate celor lumești în detrimentul celor duhovnicești și uitând de mântuire! Căci Vaticanul este o realitate eminamente *politică*, având interese eminamente *materiale* și luptând pentru apărarea și extinderea catolicilor pe căi eminamente *diplomatice*, ca orice alt stat *laic* al scenei politice mondiale.

Un asemenea concordat s-a încheiat și cu România, el prevăzând, printre altele, că Biserica Greco-Catolică (deși Biserica Românească) este înglobată în cea Romano-Catolică, adică devine proprietatea papei. Liberalul *greco-catolic* I. C. Brătianu a dus tratativele (1926), iar alt *greco-catolic*, Vasile Goldiș (ministru al cultelor), merge la Roma și semnează concordatul (10 mai 1927). N. Titulescu (în 1928) consideră concordatul o mare greșală politică și cere Vaticanului niște „declarații interpretative” fără de care ratificarea concordatului e imposibilă, dar papa refuză. În 1929, Partidul Național-Țărănesc al *greco-catolicului* Iuliu Maniu ratifică concordatul, în ciuda argumentelor și protestelor Bisericii Ortodoxe și deși se încălca Constituția României din anul 1923. În fine, comuniștii au denunțat concordatul în 1948, iar greco-catolicii au revenit la ortodocși în același an (se afirmă că au făcut-o de teama comuniștilor, ceea ce e perfect logic, dar nu și în întregime adevărat! - adevărul este că cei mai mulți dintre ei s-au folosit de această teama de comuniști ca de un pretext și ca de o ocazie pentru a reveni la ortodoxie).

După 1990 s-a încercat reactivarea Concordatului României cu Vaticanul. În 1997 *preotul greco-catolic* Ioan Francisc Moisin, senator PNȚCD, a făcut această propunere legislativă (care este anticonstituțională) și a fost respinsă). „Ioan

Moisin... Corneliu Coposu, Ion Rațiu, Emil Constantinescu, Călin Popescu Tăriceanu și alți lideri ai partidelor istorice din România (afiliate la Internaționala Creștin Democrată I:— condusă de Vatican) au susținut votarea de legi prin care, azi, să se restabilească proprietățile obținute de Vatican în Ardeal prin ratificarea Concordatului cu România”. În 2004, *Adrian Năstase* elaborează ordonanța 64 prin care li se acordă greco-catolicilor dreptul de a acționa în instanță Biserica Ortodoxă pentru retrocedarea bisericilor și teritoriilor avute din timpul Imperiului Austro-Ungar. Apoi *catolicul Călin Popescu Tăriceanu* (prim ministru), *Monica Macovei* (ministru Justiției) și *Mona Muscă* (ministru Culturii și Cultelor) au cerut punerea în aplicare a ordonanței 64/2004. Parlamentul o respinge și atunci guvernul pune în aplicare pe propria răspundere un pachet de legi privind retrocedările!

Îată cum, o soluție lumească adoptată de Biserica Catolică a dus atât la laicizarea ei, cât și la dezbinare în cadrul Bisericii Ortodoxe.

*„Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu **piară** credința ta. Și tu, oarecând, **întorcându-te**, întărește pe frații tăi”. Deci urmașul lui Petru - papa a căzut în ispita slavei lumești, iar Domnul S-a rugat pentru el să nu-i piară credința. Acum ar urma ca papa, „oarecând, **întorcându-se la dreapta credință**, să întărească pe frații săi catolici”. Când va fi acest „oarecând” nu știm, dar, conform unei profeții, acesta sau următorul papă va fi și ultimul. Sunt două posibilități:*

1 - Ori papa se va numi patriarh ecumenic, prin **întoarcerea la Hristos și la dreapta credință**,

2 - Ori se va autointitula Hristos sau Mesia, considerându-se pe sine ca fiind Hristos la a doua Sa venire (iar noi, ortodocșii, numindu-l **antihrist** — să nu fie!). Este posibilă și această a doua variantă pentru că, dacă în 1870 au interpretat versetul de mai sus în sensul că **papa s-a întors în locul lui Hristos** (ca vicar, ca înlocuitor al lui Hristos pe pământ), în viitor ar putea interpreta că **papa s-a întors ca Hristos** (ca mântuitor). Și ar face-o tot dintr-o rațiune omenească, lumească, din rațiuni de stat, pentru *supraviețuirea* (materială, nu spirituală)

Bisericii într-un mediu total ostil. Și infailibilitatea papei a fost proclamată într-un moment de înfrângere și umilire a Bisericii Catolice de către statul italian, acest lucru creând un puternic impact emoțional care a pus în umbră imaginea înfrângerii și umilirii. Observați că s-a folosit un procedeu folosit des azi de politicieni pentru a distrage atenția opiniei publice de la un anumit eveniment prin crearea și exaltarea în media a altui eveniment.

După ce Domnul l-a întărit pe Petru întrebându-l de 3 ori dacă Îl iubește și apoi spunându-i „Paște oile Mele” și „Urmează Mie”, „întorcându-se, Petru a văzut venind după el pe **ucenicul pe care-l iubea Iisus**, acela care la Cină s-a rezeamat de pieptul Lui și l-a zis: Doamne, cine este cel ce Te va vinde? Pe acesta deci, văzându-l, Petru a zis lui Iisus: Doamne, dar cu acesta ce se va întâmpla? Zis-a Iisus lui: Dacă voiesc ca **acesta să rămână până voi veni**, ce ai tu? Tu urmează Mie. De aceea a ieșit cuvântul acesta între frați, că ucenicul acela nu va muri; dar Iisus nu i-a spus că nu va muri ci: dacă voiesc ca **acesta să rămână până voi veni**, ce ai tu?” - In.21, 20-23. Putem înțelege de aici că Biserica pe care o păstorește ucenicul pe care-l iubea Iisus va rămâne până la a doua Lui venire, iar Biserica pe care o păstorește Petru nu va rămâne până ce va veni Hristos a doua oară: ori se va stinge (seculariza și apostazia), ori va fi asimilată (înglobată) în Biserica ucenicului pe care-l iubea Iisus. Fiind vorba de o biserică cu credință statornică, oc:**Biserica ce va rămâne până ce va veni Hristos** nu poate fi decât Biserica Ortodoxă. Ea s-a menținut nu prin *soluții lumești de supraviețuire*, ci duhovnicești, nu prin prozelitism, ci prin propovăduire, nu prin apărarea proprietății, ci prin apărarea credinței, nu prin războaie de ocupație și cruciade, ci prin martiraj, timp de două mii de ani.

(Note)

¹ Carol Hârșan, Georgiana Arsene, Absurdul inter-confesional. O analiză a conflictului ortodox – greco-catolic din România (după decembrie 1990), Ed. Vicovia, 2009, p.14, 41

Catedrala Mântuirii Neamului

între împlinire, dileme morale și deziluzie

Pr. prof. dr. Mihai Valică

1. Soluția hristică - atitudine duhovnicească împotriva crizei

Comunicatul de presă al Patriarhiei Române, referitor la mulțumirile aduse credincioșilor pentru susținerea financiară a Bisericii în construcție¹ arată clar că principalii contribuabili sunt credincioșii, iar Statul susține, pe alocuri, cu sume simbolice comparativ cu contribuția filantropică proprie a BOR² pentru cetățenii acestei țări, precum și prin parteneriatul social-diaconal încheiat cu Statul, conform art. 29 din Constituție și a Legii nr. 489/2006.

Potrivit legilor în vigoare Biserica Ortodoxă Română nu se substituie Statului, ci, prin mijloace specifice contribuie la coeziunea și pacea socială, la identificarea de soluții concrete și realiste spre a depăși grava criză economică și financiară. În acest context Patriarhia Română propune ca soluție anticriză, următoarele mijloace spirituale, care, din punct de vedere duhovnicesc, pot depăși **“orice fel de criză”**³:

1. predicarea permanentă a Evangheliei păcii și a iubirii față de aproapele;

2. îndreptarea morală a celor ce ne conduc⁴;

3. o “credință tare și cooperare cu scop sfânt” prin construcția de Biserici⁵;

4. “prin sporirea credinței, a rugăciunii și cooperării pentru a finaliza un lăcaș de cult care adună oameni, care sunt învățați să se respecte și să se ajute reciproc” etc⁶.

Aceste îndemnuri și sfaturi părintești de profundă spiritualitate și duhovnicie au adus în sufletul multor preoți și credincioși speranță, o motivație de unitate și împreună lucrare ecclesială deosebită și o șansă reală pentru a întări **solidaritatea și cooperarea dintre credincioși, inclusiv întărirea vieții spirituale, care permite oamenilor să depășească criza**, fără să se “autodemoleze”, sau să ajungă “la deznădejde sau la dezumanizare”.⁷

Cred că Bisericile vor salva sufletul românului prin harul peste har, care va prisosi în inima lui prin dumnezeieștile Liturghii și Sf. Taine săvârșite în ele.

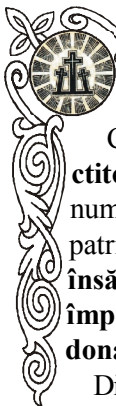
Cine privește doar la *”aspectul că se cheltuie bani”* repetă gestul lui Iuda, care îngrijorat că s-a risipit mirul de nard de mare preț pledează pentru săraci, fără să-i pese de ei (Ioan 12, 4-6).

Omul are o latură morală care, dacă se degradează, poate afecta și distruge mult mai mult decât partea materială a lumii. De aceea spațiul bisericilor poate constitui spații de reabilitare morală și duhovnicească, care vor genera adevărate “laboratoare spirituale” de ajutorare a omului și de refacere a societății. În acest sens Sf. Ioan Gură de Aur scria: **“construcția de Biserici este mai bună decât milostenia”**⁸ întrucât ele sunt locuri care dau un puternic impuls pentru acțiunile filantropice și de îndumnezeire a omului⁹

Astfel se combate individualismul, cultivând spiritul comunitar prin construcția de Biserici și așezăminte filantropice de slujire diaconală a proapelui; **se evită “consacrarea eșecului” unui lucru bine început, cu speranță, dar nefinalizat, în cazul celor în construcție; se poate preveni fatalismul și eșecul economic, financiar și social, cauzat în general de criza morală și spirituală a societății la toate nivelurile, și reprezintă o alternativă reală și viabilă pentru clasa politică, guvern și societatea civilă, care din păcate duc lipsă nu numai de soluții economice viabile, ci și de acțiune și de viziune duhovnicească și de credință suficientă pentru rezolvarea crizei actuale...**

2. De la soluția hristică la dileme morale și deziluzie

Soluția hristică de excepție propusă de Patriarhia Română s-a spulberat în parte la vestea că Patriarhia va împrumuta în primă

fază suma de 200 de milioane de euro de la o bancă, pentru începerea construcției.

Credincioșii din Vatra Dornei și din împrejurimi, **cu vocație de ctitori de biserici** în Bucovina, Transilvania, Maramureș și nu numai, așteptau cu mare nerăbdare semnalul începerii Catedralei patriarhale pentru a contribui cu bani, masă lemnoasă și alte donații, **însă șocul lor a fost atât de mare la anunțul făcut despre împrumut, încât unii nu doresc să mai facă nici măcar o donație de un leu.**

Din discuțiile pastorale avute cu unii din cei decepționați am identificat următoarele **nedumeriri, întrebări și dileme** din partea lor:

- Cum e posibil ca o Patriarhie cu un număr așa de mare de credincioși să **apeleze la ajutorul unei banci**, oricare ar fi aceasta, întrucât nici una nu are un nume prea bun, **având în vedere lăcomia și imoralitatea lor din ultima vreme?**

- Nu doresc să diabolizez băncile, întrucât au un rol deosebit în economia unei țări, **dacă respectă principiile deontologice, benefice dezvoltării economiei reale, însă ar fi timpul să-și reconsidere metodele de lucru pentru ca să-și recapete demnitatea inițială.**

- “Catedrala Mântuirii Neamului” trebuie însă să fie un simbol al credinței, speranței, al iubirii, al comuniunii, unității și cooperării dintre toți românii **în mod direct prin trupul tainic a lui Hristos**, adică direct cu Patriarhia **și nu prin intermediari și instituții bancare civile imorale, care nu urmăresc decât profitul cu orice preț.**

- D-l Mugur Isărescu în articolul. “*Nu mai vorbiți de moralitate în cazul băncilor, căci e o iluzie*” ne atenționează “să nu trăim cu iluzia că putem vorbi sau că are vreun efect dacă tot menționăm de etică în cazul băncilor. Să fim realiști! Băncile își urmăresc, până la urmă, interesul și profitul lor. E cât se poate de potrivită zicala care spune că “banca îți dă umbrela pe timp de soare și ți-o ia când plouă”.¹⁰

- Păreri similare găsesc și la laureatul premiului Nobel în economie Joseph Stiglitz¹¹ care spune despre “**experiența aproape mortală prin care a trecut economia mondială, generată de practicile incorecte de creditare, care au scos la iveală depravarea morală a bancherilor**”. “Depravarea

morală a bancherilor trebuie combătută”, susține mai departe autorul “prin reglementări stricte” **și chiar prin refuzul creditărilor**”.¹²

- „Instituțiile bancare sunt mult mai periculoase pentru libertatea noastră decât armatele” – Thomas Jefferson. Dacă ne gândim că orice bancă **execută silit** pe debitorii ei, atunci când se află în imposibilitate de plată și unii dintre ei se sinucid și blestemă clipa și ceasul când au făcut împrumutul, **se pune întrebarea cum poate să accepte cineva construcția unei Biserici a Mântuirii Neamului din astfel de surse finaciare?**

- Dorește oare Patriarhia Română să subvenționeze, prin dobânzile datorate acelei bănci, **„imoralitatea, practicile incorecte, depravarea morală a bancherilor” și înrobirea noastră?**

- A apela la ajutorul celor lipsiți de „moralitate”, respectiv banca, ar putea reprezenta o jignire și o lipsă de încredere față de donatorul direct (creștinul) și față de Dumnezeu, care poate inspira prin Duhul Sfânt **inima și sufletul credinciosului, ca să doneze din puținul sau multul lui**¹³;

- Creștinul donator, ca mădular viu al Bisericii lui Hristos constată că în relația sa firească cu Biserica, intervine un element străin, un intermediar, **banca**, care din păcate practică acțiuni „imorale și incorecte” așa cum recunosc chiar bancherii. Dilema donatorului este următoarea: odată cu donația pentru Catedrală nu finanțează el oare **indirect în același timp și imoralitatea și comportamentul incorect al băncilor și nu contribuie, astfel, la degradarea vieții sociale și comunitare?** Pentru a evita o astfel de dilemă, unele Biserici naționale și confesionale și-au făcut propria bancă, cu reguli corecte și principii deontologice bancare clare¹⁴.

- În timp ce Banca Națională Română face **presiuni morale** asupra băncilor prin diferite instrumente de reglementare și supraveghere bancară¹⁵, Patriarhia Română **creditează moral**, prin acel împrumut, **acțiunile imorale ale băncilor și adaugă costuri suplimentare fără rost și greu de suportat de credincioși!**

- Conform regulilor bancare un imobil creditat de bancă rămâne **grevat de sarcini în favoarea băncii până se va plăti ultimul leu. Nu se „transferă” în acest caz, Catedrala, din proprietatea**

Bisericii la discreția băncilor?

Chiar dacă nu se creditează cu

Catedrala în sine, se garantează totuși cu averea Bisericii, care are un statut canonic aparte. Canoanele condamnă pe episcop cu caterisirea dacă pune în pericol averea Bisericii și trebuie să administreze „ca și când Dumnezeu i-ar sta de veghe”¹⁶.

- „Când un Guvern este dependent de banii bancherilor, aceștia sunt cei care controlează de fapt țara, și nu conducătorii Guvernului, pentru că atunci mâna care dă este deasupra mâinii care primește, iar cei care finanțează nu sunt patrioți și nu au bună cuviință.” – Napoleon Bonaparte.

Nu s-ar putea aplica aceste remarci și în cazul Bisericii, care ar depinde de bancheri?¹⁷ Nu ar exista riscul unor compromisuri morale din partea Bisericii?

- Psihologic vorbind, mai poate oare suporta românul, pe lângă enormele datorii și împrumuturi făcute de puterea politică pentru supraviețuirea materială, fără consultarea populației și o datorie și obligație finaciară pentru finanțarea unei cauze spirituale, făcută la fel ca puterea politică, fără consultarea credincioșilor contribuabili?

- În 1791, Thomas Jefferson (cel de-al treilea președinte al SUA) a spus: „Pentru a ne păstra independența, nu trebuie să le permitem conducătorilor noștri să ne împovăreze continuu cu datorii. Dacă acceptăm asemenea datorii, vom fi taxați pentru mâncare și băutură, pentru nevoile noastre... Dacă putem împiedica Guvernul să risipească munca oamenilor, sub pretextul că le pasă de ei, atunci aceștia (oamenii) vor fi fericiți.” În cazul în care Patriarhia imită comportamentul oamenilor politici, care se împrumută mereu de la bănci fără să găsească soluții economice viabile, nu riscă Patriarhia să fie catalogată împreună asupritoare și chinuitoare cu statul consumist și să stârnească astfel adversitate față de Biserica lui Hristos?

- În contextul actual și al celor expuse mai sus, consider că această abordare de a se împrumuta la bănci pentru a construi Catedrala Mântuirii Neamului este pripită, seculară, deci neortodoxă, lipsită de înțelepciune și tact pastoral și

reprezintă o răsturnare de valori ale moaralei creștine, fără precedent în Istoria Bisericii. Nu se cunoaște încă în istorie vreo Biserică Ortodoxă construită din împrumuturi bancare.

- Revelația divină și istoria Bisericii ne dau suficiente modele și exemple de a construi o lucrare sfântă. Iată câteva repere.

3. Repere biblice și pastorale

3.1. Altarele din vremea Patriarhilor

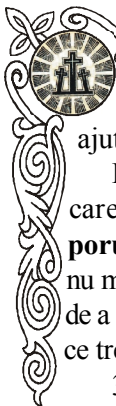
Dreptii Vechiului Testament au înălțat mai întâi altare pe care să aducă jertfă Domnului în urma unei teofanii sau mulțumiri aduse pentru ajutorul primit¹⁸. Aceasta exprimă „dorința de a imortaliza momentul la locul descoperirii lui Dumnezeu¹⁹ și de a-și manifesta recunoștința față de El pentru binefacerile pe care le-a pimit”²⁰.

Momentul independenței de la 1877, de când a început ideea unei Catedrale a Mântuirii Neamului²¹ poate fi considerat un **moment de recunoștință adus lui Dumnezeu de către poporul român**, după atâția ani de jug turcesc, continuat apoi de un jug hortist, hitlerist, comunist și în final culminând cu **un jug de tranziție năucitoare și halucinantă**. Acum cred că se justifică **din plin denumirea de Catedrala Mântuirii neamului**, că slavă Domnului are de ce ne mântui...!

3.2. Cortul întâlnirii

Mai târziu, la construirea Cortului Sfânt se precizează foarte clar că prinoasele necesare pentru construirea sanctuarului trebuiau aduse de popor, de bunăvoie: „Atunci a grăit Dumnezeu cu Moise și a zis: spune fiilor lui Israel să-mi aducă prinoase: de la tot omul, pe care-l lasă inima să dea, să primești prinoase pentru Mine” (Ieșire 25, 2). Așadar **sanctuarul a fost indicat de Dumnezeu**, nu de oameni, de aici, **importanța respectării poruncilor divine înainte de construire și raportarea vremurilor actuale la Dumnezeu și nu invers**.

A doua idee, la fel de importantă, **este voluntariatul poporului pentru asigurarea materialelor necesare**. Ideea este reluată la Ieșire cap. 35. În cap. 36 este menționat și ajutorul concret al unor israeliți la construcția cortului sfânt, cu mențiunea „**de bună voie**”: „Iar Moise a chemat pe Bețaleel, pe Oholiab și pe toți

cei cu minte iscusită, căroră le dăduse Domnul iscusință și **pe toți cei ce-i trăgea inima să vină la lucru de bună voie**, ca să ajute la acestea” (Ieșire 36, 2).

Este scoasă în evidență oferta liberă și spontană a poporului care nu se **oprea din a aduce daruri până când Moise a dat poruncă fermă** „și s-a strigat în tabără ca nici bărbat, nici femeie să nu mai facă nimic pentru a dăruia la locașul sfânt. Și a încetat poporul de a mai aduce. Căci material adunat era destul pentru toate bunurile ce trebuiau făcute, ba mai și prisosea (Ieșire 36, 6-7)²².

3.3. Templul lui Solomon

Templul era cel mai important edificiu din vastul program de construcții al lui Solomon. David, tatăl său, a plănuțit cu grijă Casa lui Dumnezeu. A inițiat un recensământ al străinilor din țară și i-a organizat imediat pentru lucrările în piatră, metal și lemn. Cedrii necesari pentru proiectul de construcție au fost luați de la Hiram regele Tirului (II Samuel 5, 11)²³.

Se vede clar mobilizarea întregului neam în mod direct și o bună organizare în cele mai mici amănunte. Niciunde nu scrie în Sf. Scriptură că ar fi apelat cineva în istoria mântuirii, **la cămătari să le împrumute bani pentru construcția unui altar sau pentru templul sfânt**.

4. Soluții și propuneri

4.1. Considerații istorice, ecclesiologice și patristice

Întrucât „cele mai multe biserici și mănăstiri de o valoare cultică și artistică deosebită - care reprezintă o mare parte din patrimoniul cultural național, unele fiind incluse și în patrimoniul UNESCO, *au fost construite în vremuri dificile din istoria poporului român, care au urmat războaielor*²⁴, *calamităților naturale sau tulburărilor sociale, tocmai pentru a fi simbol de biruință asupra răului, de speranță, reconciliere și comuniune între contemporani și între generații*”²⁵ **au fost construite din donațiile și contribuțiile directe ale credincioșilor, mult mai săraci decât cei de azi, propun Sf. Sinod să pună în dezbatere sinodală aspectele, dezavantajele și dilemele morale cauzate de un împrumut bancar și să găsească soluții economice și pastorale concrete pentru finanțarea construirii Catedralei patriarhale.**

Cred că Sf. Sinod nu va agreea
ideea unui împrumut bancar sau

loterie publică așa cum s-a propus, luând ca model strângerea de fonduri pentru Ateneul Român²⁶. Comparația nu se justifică din punct de vedere teologic, **întrucât o biserică în construcție este imaginea trupului tainic al lui Hristos, care trebuie să se nască „fără de păcat”**.

În caz contrar construirea Catedralei va cădea în derizoriu și va ieși din sfera ctitoriilor cu destinație sacră, **întrucât ea este Biserica lui Hristos și sfântă chiar din momentul contruirii, așa cum un prunc este om deplin din momentul conceperii**.

Sfințirea finală a unei Biserici de către episcop este de fapt o **con-sfințire, o con-sacrare**, adică **con-simțim și ne sfințim ca membri ai Bisericii din sfințenia-sacralitatea ei inițială, din voința și lucrarea lui Dumnezeu, pe care o dă Iisus Hristos încă de la începutul lucrării**²⁷ iar noi dedicăm exclusiv folosirea ei, în scopul mântuirii și îndumnezeirii omului, pentru care Dumnezeu la sfințire adaugă „har peste har”.

Înțelegem din Sf. Scriptură și din învățătura Sf. Părinți că ridicarea unei Biserici este o **lucrare teandrică** (Dumnezeu și om) și **sinergică** sfântă (conclucrare harică Dumnezeu și om) și de aceea construirea ei **face parte integrantă din teologia ecclesiologică și pastorală** și nu trebuie să se conducă după **regulile economiei de piață sau ale fundraising-ului**²⁸.

De aceea nu avem voie să luăm bani de la oricine și oricum. Dacă, **Constituțiile Apostolice** ne opresc să luăm bani, ca milostenie, de la „păcătoșii nepocăiți, care irită (supără) pe Dumnezeu prin darurile lor... și de aceea donația acestora trebuie refuzată, aruncată sau arsă...”²⁹ cu atât mai mult trebuie avut grijă, de la cine și de unde primim bani, atunci când este vorba de construcția unei Biserici. Dacă gândim altfel atunci putem lua bani și de la **traficantii de arme, de droguri, din prostituție, contrabandă, din economia subterană, etc.**

Construcția unui sfânt locaș trebuie să fie un eveniment duhovnicesc; lucrarea aceasta trebuie săvârșită de oameni duhovnicești, cu mijloace duhovnicești și cu un scop

duhovnicesc³⁰ și nu din mândrie națională și ecclesială sau din motive concurențiale cu alte Biserici naționale.

4.2. Propuneri

1. Personal propun recuperarea și administrarea Fondului Bisericesc al Bucovinei cu cele 160.000 de hectare de pădure din mâna mafiei politice a lemnului și a celor 1561 de clădiri³¹ din mâna mafiei imobiliare, care ar constitui o sursă financiară și economică reală și viabilă, precum și un demers canonic firesc pentru redobândirea a ceea ce ne-au lăsat moșii și strămoșii noștri pentru **activitatea filantropică, pentru construcția de Biserici, și pentru bunul mers al ei.**

2. Colectarea fondurilor să fie făcută cu **motivație hristică**, în Duhul **întăririi unității și a dragostei** față de Biserică, **a neamului românesc**, care nu exclude celelalte nații sau etnii și cu scop **soteriologic și eshatologic**, dându-le astfel donatorilor o șansă deosebită, de a face o faptă mântuitoare și de a fi **pururea pomeniți**, deci cât va exista neamul românesc și veșnicia.

3. Din experiența pastorală personală a construirii unei **Catedrale în Vatra Dornei**, a două Biserici de cimitir, refacerea și renovarea a altor trei locașuri de cult, toate pictate și dotate corespunzător³², cu ajutorul lui Dumnezeu și păstrând, desigur proporțiile, am convingerea fermă că această Catedrală a Mântuirii Neamului **va fi realizată doar cu efortul, dărnicia și ajutorul credincioșilor, într-o manieră decentă și în duh de rugăciune și jertfă personală.**

4. **Credincioșii BOR au nevoie să fie îndrumați pastoral cu smerenie și motivați duhovnicește** în acest sens și atunci vor dona și vor conlucra de bună voie, cu bucurie și pace, **fără presiunea achitării dobânzilor usturătoare față de bănci sau alte obligații fiscale impuse parohiilor.**

5. „Dumnezeu iubește pe dăătorul de bunăvoie”³³ **și să nu se uite, că de n-ar zidi Domnul Casa Sa, în zadar se ostenesc cei ce cred sau își închipuie că ei o zidesc...!**

(Catedrala Ortodoxă Sf. Treime, Vatra Dornei, 10. 06. 2010)

NOTE

¹ Vezi art. *Patriarhia Română mulțumește*

credincioșilor, pe banii cărora sunt contruite Bisericile, în *Viața Cultelor*, nr. 843-844, pp. 19-20; Vezi și apelul BOR din 12 mai 2010 din ziarul *Lumina*.

² Vezi pe larg art. *Biserica Ortodoxă Română îndemnă la coresponsabilitate și cooperare socială*, în *Viața Cultelor*, nr. 843-844, p. 19.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Vezi pe larg „Credința tare și cooperarea cu scop sfânt vor învinge criza economică”, *Ziarul Lumina* din 13. 05. 2010.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia 18,3 la Faptele Apostolilor*, în PG., 60,147.

⁹ Vezi Mihai Valică, *Eine heutige Philanthropiewissenschaft und Diakonietheologie im Kontext der Orthodoxen Lehre und der Tradition der Rumänisch-Orthodoxen Kirche*, lucrare de doctorat, Editura Christiana, București, 2008, pp. 141-142.

Lucrarea este publicat în limba german, în format PDF, 'i pe site-ul

Universitätsbibliothek Freiburg, la adresa <http://www.freidok.uni-freiburg.de/volltexte/5713/>

¹⁰ <http://www.baniinostri.ro/Afaceri/Isarescu-Nu-mai-vorbiti-de-moralitate-in-cazul-bancilor-caci-e-o-iluzie—a2234.html>

¹¹ Stiglitz este profesor la Universitatea Columbia din New York si fost consilier la Casa Albă, în administrația Bill Clinton.

¹² Vezi “*Depravarea morală a bancherilor trebuie combătută*” în: <http://www.bloombiz.ro/international/depravarea-morala-a-bancherilor-trebuie-combatuta>.

¹³ Ieșire 35, 21: *A adus fiecare cât l-a lăsat inima sa și cât l-a îndemnat cugetul să aducă dar Domnului, pentru facerea cortului adunării și a tuturor lucrurilor lui și pentru toate veșmintele sfinte.*

¹⁴ Vei Grecia, Cipru, Vatican, etc.

¹⁵ Vezi conf. univ. dr. LUCIAN-ION MEDAR, prep.univ. IRINA-ELENA VOICA, *SUPRAVEGHEREA BANCARĂ, O FUNCȚIE IMPORTANTĂ A BĂNCII NAȚIONALE*, Universitatea „Constantin Brâncuși”, Tg-Jiu, Facultatea de Științe Economice; Vezi și Pintea P. ‘*Băncile în economia românească*’, Editura Economică, București, 1995; Basno C. ‘*Operațiuni bancare*’, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995.

¹⁶ Canonul 38 apostolic: „Episcopul să poarte grija tuturor bunurilor (lucrurilor) bisericești și să le rânduiască (chivernisească, administreze) **pe ele ca și când Dumnezeu i-ar sta de veghe**; dar să nu-i fie îngăduit lui să-și însușească ceva din acestea, sau să dăruiască rudelor proprii cele ale lui Dumnezeu; iar dacă ar fi sărace, să le facă parte ca săracilor, dar să nu vândă din pricina acestora (sub pretextul ajutorării acestora) cele ce sunt ale Bisericii”; vezi și: 41 ap, 26 sin.IV ec.; 11, 12 sin.VII ec.; 35 Trul.; 15 Anc.; 7, 8, Gang.; 24, 25 Antioh.; 26, 33 Cartag.; 7 sin. I-II; 10 Teofil Alex.; 2 Chiril Alex.

¹⁷ Daniel Petrescu, <http://www.badpolitics.ro/conspiratiile-si-crimele-care-au-pus-temeliile-bancilor-americane/>

¹⁸ Spre exemplu patriarhul Iacov a ținut să marcheze întâlnirile lui cutremurătoare cu Dumnezeu, ridicând mai multe altare (Facere 33, 8-20; Facere 35, 6-7; 28, 13-22). Prin aceasta el s-a arătat un om credincios bunei tradiții a părinților săi și a bunicului său Avraam. Vezi pe larg Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, *Meditații la Evangheliile Duminicilor Tridului și Penticostarului*, Sibiu, 2003, p. 143.

¹⁹ Noe (Facere 8, 20) și Moise (Ieșire 17, 15) au ridicat de asemenea altare. Înaintașii noștri au avut și ei această conștiință de a ridica altare însă nu oriunde și oricum și de oricine. Patriarhii din vechime trebuie să

²⁰ Pr. prof. dr. Petre Semen, *Învățătura despre Sfânt și Sfințenie în cărțile Vechiului Testament*, Iași, 1993, p. 170

²¹ Denumirea este inspirată după versurile lui M. Eminescu (1850-1880) din poezia *Doina*: „...Doar s-a-ndura Dumnezeu, Ca să-ți mântui neamul tău!”.

²² A se vedea O.W. Gooding, art. *Cortul*, în *Dicționar Biblic*, Oradea, 1995, p. 267-271; Șef rabin dr. Moses Rosen, *Învățăături biblice*, București, 1978, p. 104-105 ; Xavier Leon-Dufour, art. *Casă*, în *Vocabular de teologie biblică*, București, 2001, p. 98-100

²³ Pentru ajutorul calificat și pentru livrarea lemnului din Liban, Solomon a plătit în grâne, untdelemn și vin (II Cronici 2, 10). În vederea pregătirii cedrilor din Liban au fost selecționați 30.000 de israeliți. În fiecare lună, lucrau sub conducerea lui Adoniram, însărcinat cu această recrutare, doar 10.000 de bărbați, care se întorceau apoi timp de două luni la casele lor. Dintre străinii care trăiau în Israel, un total de 150.000 de bărbați erau folosiți, ca purtători de poveri (70.000) și cioplitori în piatră (80.000) la care se adăugau 3.600 supraveghetori care erau israeliți. O mențiune interesantă o găsim la II Cronici 8, 9 unde se spune că „pe fiii lui Israel, Solomon nu i-a făcut oameni de corvoadă pentru lucrările lui; pe ei însă îi avea pentru oștire și căpetenii pentru gărzi și căpetenii pentru carele și călăreții lui” (II Cronici 8, 9); Vezi și Samuel J. Schultz, *Călătorie prin Vechiul Testament*, Oradea, 2001.

²⁴ Vezi atitudinea lui Ștefan cel Mare.

²⁵ Citat din ziarul Lumina din 13.05.2010.

²⁶ Vezi Catedrala Mantuirii Neamului este idealul romanilor de peste 125 de ani - interviu cu domnul prof. ing. Nicolae Noica, Comisia speciala pentru Catedrala Mantuirii Neamului a Patriarhiei Romane, în: http://www.noutati-ortodoxe.ro/catedrala-mantuirii-neamului-este-idealul-romanilor-de-pest-125-de-ani-interviu-cu-domnul-prof-ing-nicolae-noica-comisia-speciala-pentru-catedrala-mantuirii-neamului-a-patriarhiei-romane-14752_p0.html

²⁷ Vezi rugăciunea care o face episcopul la sfințirea locului pentru viitoarea Biserică, care „se zidește pe temelie Hristos” și din acel moment locul, lucrarea și acțiunea în sine sunt sacre, deci sfințite și sfinte.

²⁸ Tehnica stângerii de fonduri bănești.

²⁹ Constituțiile Apostolice, VII-VIII. P. G. 1, 1002 C, 1156. Vezi și Mihai Valică, *Eine heutige Philanthropiewissenschaft und Diakonietheologie im Kontext der Orthodoxen Lehre und der Tradition der Rumänisch-Orthodoxen Kirche*, lucrare de doctorat, ed. Christiana, București, 2008, pp. 127-129.

³⁰ Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, *Meditații la Evangheliile Duminicilor Triodului și Pentecostarului*, Sibiu, 2003, p. 144

³¹ Din numărul acestora au fost retrocedate doar 13 clădiri și acelea aproape în ruină.

³² Nu le menționez spre slavă deșartă, ci aduc personal o mărturie a experienței mele pastorale, că privind lucrurile duhovnicești și din perspectiva teologiei ecclesiale, am acționat ca atare și cred că de aceea am simțit și am primit concret ajutorul și intervenția lui Dumnezeu permanent.

³³ 2 Corinteni, 9,7: Fiecare să dea cum socotește cu inima sa, nu cu părere de rău, sau de silă, căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună; 2 Corinteni, 8, 12: Căci dacă este bunăvoință, bine primit este darul, după cât are cineva, nu după cât nu are.